

GAZDÁLKODÁSI IRÁNYELVEK

(PRODUCTION STANDARDS)

**A DEMETER, BIODINAMIKUS ÉS AZ
EZEKSEL KAPCSOLATBAN ÁLLÓ
MÁRKÁKHOZ**

2017. júniusi átdolgozott változat

- 2018. július 1-ig minden tagországban alkalmazandó -

Demeter International e.V.

Tartalom

	Oldal
1. Megalapozás	5
2. A gazdaság, mint organizmus – a gazdaság individualitása	6
3. Szántóföld és növénytermesztés	6
3.1. Vetőmag és szaporítóanyag	7
3.1.1. Vetőmag és vetőburgonya	7
3.1.2. Szaporító anyag	8
3.1.2.1. Zöldségpálánta	8
3.1.2.2. Fák és évelő kultúrák szaporítóanyaga	8
3.2. Trágyázás	8
3.2.1. A trágya kijuttatható mennyisége	8
3.2.2. Vásárolt trágyák és földfeleségek	9
3.3. Növényápolás és növényvédelem	10
3.3.1. A termék tárolása	10
3.4. Kertészet, szántóföldi zöldségtermesztés	10
3.4.1. Vetőmag, csemeték és palánták	10
3.4.2. Trágyázás, földfeleségek és más tápközegek	11
3.4.3. Növényápolás és növényvédelem	11
3.4.4. Gyomszabályozás	11
3.4.5. Termesztés üveg és fólia alatt	11
3.4.6. Betakarítás, felkészítés eladásra	12
3.4.7. Külön szabályozás zöldségféléket és dísznövényt termeszto kertészetekre	12
3.5. Gyümölcstermesztés és egyéb évelő kultúrák	12
3.5.1. Szaporítóanyag	12
3.5.2. Trágyázás és talajművelés	13
3.5.3. Növényápolás és növényvédelem	13
3.5.4. Támaszrendszer	13
3.6. Gombák	13
3.6.1. A gomba spóra/kultúra/micélium származása	13
3.6.2. A táptalaj származása	13
3.6.3. Biodinamikus eljárások	13
3.6.4. Megvilágítás	14
3.6.5. Növényegészség	14
3.6.6. A termesztő helyiségek tisztítása és fertőtlenítése	14
3.6.7. A gombakomposzt újrahasznosítása	14
3.7. Csírák és sarjak	14
3.8. Új kultúrák és termelő eljárások	14
3.9. Érintetlen esőerdők kivágása	15
3.10. Az öntözővíz védelme	15
3.11. Biodiverzitási területek	15

4.	A biodinamikus preparátumok	16
5.	Állattartás és tenyésztés	17
5.1.	Elvárás a saját állatállomány	17
5.2.	Állatállomány	17
5.3.	Üzemek együttműködése	18
5.4.	Állattartás	18
5.4.1.	Szarvasmarhatartás	19
5.4.2.	Juh-, kecske- és ló tartás	20
5.4.3.	Sertéstartás	20
5.4.4.	Baromfitartás	20
5.5.	Takarmányozás	22
5.5.1.	Vásárolt takarmány és átállási takarmány	22
5.5.2.	Fejőstehenek, birkák, kecskék és lovak takarmányozása	23
5.5.3.	Hízómarhák takarmányozása	24
5.5.4.	Tenyész- és hízóborjak, csikók, bárányok és gidák takarmányozása	24
5.5.5.	Nomád=rideg állattartás és legeltetési tartás át nem állt területeken	24
5.5.6.	Idegen állatok bérlegeltetése Demeter legelőn	24
5.5.7.	Demeter-állatok a községi legelőn	25
5.5.8.	Sertések takarmányozása	25
5.5.9.	A baromfi takarmányozása	25
5.6.	Tenyésztés és jelölés	26
5.6.1.	Tenyésztés	26
5.6.2.	Jelölés és tenyésztési napló	26
5.7.	Az állatok származása, állatvásárlás és eladás	26
5.7.1.	Tej, fejőstehenek és borjak	27
5.7.2.	Hízómarhák	27
5.7.3.	Juh és kecske	28
5.7.4.	Sertés	28
5.7.5.	Baromfi	29
5.7.6.	Méhészeti termékek	30
5.8.	Állatok gyógyszeres kezelése	30
5.9.	Az állatok szállítása és vágása	31
5.10.	Tisztítás és fertőtlenítés	31
6.	Kizárt a génmódosított (GMO) szervezetek, illetve a nanotechnológia használata	31
7.	Átállás, elismerés, szerződés	32
7.1.	A gazdálkodó ember átállása	32
7.2.	Az mezőgazdasági üzem átállítása	32
7.3.	Demeter elismerés (tanúsítás) és védjegyhasználat	32
7.3.1.	Az átállás elismerése	33
7.3.2.	Szerződés	33
7.3.3.	A Demeter termékek értékesítése	33

7.3.4.	A társadalmi felelősség elve	34
Függelék 1	Állatsűrűség (állatállomány) számítás DE	35
Függelék 2	Vásárlásra engedélyezett takarmányfélések	36
Függelék 3	A takarmányban megengedett kiegészítő és adalékanyag	37
Függelék 4	Engedélyezett és korlátozottan alkalmazható trágya- és talajjavító szerek	38
Függelék 5	Engedélyezett eljárások és hatóanyagok a növényvédelemben és növényápolásban	40
Függelék 6	Példák az átállási idő lefolyására	42
Függelék 7	Kivételes engedélyek (=ANG- a német rövidítés	43
Függelék 8	Baromfik legkorábbi vágási kora	44
Függelék 9	Engedélyezett tisztító és fertőtlenítő szerek	45
Függelék 10	Biodinamikus preparátumok	46
Utószó		48

1. Megalapozás

Az életfolyamatokban sok olyan erő működik együtt, melyek nem kizárólag anyagi kölcsönhatásokból származnak. Minden mezőgazdálkodási eljárás olyan folyamatok aktiválásától függ, melyek a természeti kapcsolatokat fokozzák, és élettelivé teszik.

A biodinamikus gazdálkodási mód lényegében az életösszefüggések alakításában áll, és ezért nem lehet úgy megszabni a tennivalókat, mint egy élettelen tárgy előállítási eljárása esetében. Az emberek munkájával egy üzemet élő organizmussá lehet alakítani a talajtermékenység, a kultúrnövények, a vetőmag és a háziállatok gondozása során, mindig az adott termőhely feltételei között. A természeti világ hatalmas változatossága következtében, ami az egyik helyen jó hatású mezőgazdasági gyakorlat, a másikon kifejezetten oda nem illő lehet. A gazdálkodó hajlamait, képességeit is figyelembe kell venni az üzemalakítás során, – az irányvonalak keretén belül. Nagyon fontos szerepe van az életfolyamatokat befolyásoló eljárások pontos időzítésének. Ehhez tartozik különösképpen a biodinamikus preparátumok rendszeres és lelkiismeretes alkalmazása, valamint az, hogy a gazda a növénytermesztés és az állattartás munkáiban a kozmikus ritmusokat is figyelembe vegye.

A Demeter tanúsítás (minősítés) termelési irányelvei egy belső megállapodást fejeznek ki, felölelve a külvilág felé tevékeny biodinamikus mezőgazdaságot. Az irányelv megadja a keretét az irányvonalaknak, amiket a különböző országokban tevékenykedő illetékes országos biodinamikus szervezetek (továbbiakban országos szervezet) alkotnak meg. A Demeter védjeggyel ellátott termékeket az irányelveknek megfelelően kell előállítani. Az irányelvek jogi követelményeit minden termelőüzemnek egyformán alkalmazni kell.

A biodinamikus munkában fennáll a követelmény, hogy a gazdálkodó a biodinamikus gazdálkodási mód alapjaival és céljaival azonosuljon, azokat a magáénak érezze. Ehhez arra van szükség, hogy a természeti folyamatokba megfigyeléssel, gondolkodással és érzésben is beleélje magát. Szakadatlan igyekezettel lehet csak elérni, hogy az ember megismerésen alapuló, egyre mélyebb természetlátáshoz jusson. A különböző csoportok, közösségek és tanácsadók együttes munkája, a rendezvények, könyvek és újságok alapot és segítséget adnak a munkához.

A biodinamikus mezőgazdálkodás különleges ismereti alapjaival, amennyiben ez a gyakorlati és természettudományi tapasztalatokon felül is szükséges, Rudolf Steiner: „A mezőgazdálkodás gyarapodásának szellemtudományos alapjai” címen 1924-ben tartott előadásaira (magyarul kiadta a Genius, rövid címe: Mezőgazdasági kurzus, a ford. megj.) és az antropológia szellemi összefüggéseire támaszkodik, mert az előadások kifejezetten ebben a keretben voltak megtartva.

Mindig az a törekvésünk, hogy úgy vezessük a gazdaságot, hogy annak egészsége és termelékenysége az üzem egészségének alakulásából adódjon, s amit az üzemeléshez a gazdaság igényel, azt maga állítsa elő. Ha valaki úgy akarná az Irányelveket használni, ahogyan az a törvények esetében gyakori, hogy az előírásokat formálisan betartva a gazdasági előnyök érdekében, a kibúvókat keresi, akkor jobb, ha a gazdaságát más módszer szerint vezeti. Az ilyen hibás fejlődési irány megakadályozása az országos szervezetnek és a tanácsadóknak a feladata.

A lényeg mindenestre az, hogy a gazdálkodó egyre inkább képessé váljon az irányelvek szerint, de saját ismeretei alapján, a felelősségteljes cselekvésre. Mindenki egyenként annak köszönheti egzisztenciájának egy lényeges részét, hogy a többi biodinamikus gazdával együttműködik-e a följük rendelt közös ügyért, és minden helyi munka, még ha az rejtve marad is, hozzájárul ehhez a közös egészséghoz. Ezért mindenki mindig úgy kell, hogy cselekedjen, hogy általa is megerősödjön és igazolódjon a fogyasztóknak a biodinamikus gazdálkodási módba vetett bizalma.

Az Irányelvek szerkezeti felépítése:

A mai időkben általánosan elterjedt az a materiális-természettudományos világnézet, melynek alapja a darwini fejlődési elv; ebben a világképben a következő fejlettségi szintre az alacsonyabból jut el egy élőlény, mégpedig a versengés és a kiválogatódás elve alapján. A Rudolf Steiner által kibontakoztatott antropológiai alapot lehet találni ahhoz, hogy szellemtörténeti elv szerint nézzük a fejlődést: ahogyan a világtörténelm során a fizikaiak továbbfejlődnek, egyre több magasabb rendű élőlény, amilyen az állat és az ember-, tud testre találni a fizikai téren. A világtörténelm során a sokkal régebbi, sokkal magasabb rendű lények világának a megtestesülése a fejlődési folyamat legfiatalabb eseménye.

A mezőgazdaság az ember és a természet találkozásának aktív és alakító kifejeződése. A kultúrtáj képét az egy kultúrában együtt élő emberek szükségletei határozzák meg. Az így kialakuló mezőgazdaság termékei az ember műveltét kell, hogy szolgálják, hogy feladatukat, mint „élelmiszerek” a szó igazi értelmében betölthessék. Mind régen, mind napjainkban, a szántóföldi termelés alapja a szarvasmarhatartás és az abban keletkező

istállótrágya. Az állattartás megköveteli a takarmánytermesztést, a marhatartás ezen belül a szalastakarmányokat, ez lesz a vetésforgó alakításának fontos eleme. A növénytermesztést megszabja az emberek és állatok táplálék-szükséglete. Ember és állat egyaránt megkívánja, hogy gondosan bánjunk a talajjal. A termőhelyhez igazodó gazdálkodás tekintettel van a talaj és a növényzet, az állatok és az emberek szükségleteire. Ebben az értelemben az Irányelvek leírása a szántóföldi növénytermesztéssel, a trágyázás és talaj összefüggéseivel kezdődik, azt követi a preparátumok használata, majd az állatvilág kérdése. Utolsóként összefoglalja a gazdálkodásra vonatkozó jogi szabályokat.

Az irányelveket kettős oszlopban írjuk le, a bevezető rész kivételével, ami az elveket összefüggéseiben magyarázza. A jobb oldali oszlopban kulcs szavak és rövid leírások vannak, a bal oldali oszlopban pedig ezek részletes kifejtését találjuk.

A jelöléshez:

A termékek jelölése a következő jogilag védett szavakkal, illetve képi jelekkel történhet: „**Demeter**” és „**Átállásban Demeterre**”, valamint „**Biodinamikus művelésből**” vagy „**Biodinamikus gazdálkodásból**”; („**Demeter**”, „**In Umstellung auf Demeter**”, „**aus Biodynamischer Wirtschaftsweise**”, „**aus Biodynamischem Anbau**”), emellett minden jelölés, mely erre a gazdálkodási módra utal, megköveteli a tanúsítási szerződésen alapuló termelő, feldolgozó és kereskedő vállalkozások elismerését.

A mezőgazdasági, kertészeti, gyümölcs- és szőlőtermesztő valamint erdészeti üzemek tanúsítási szerződésének megkötéséhez ezen irányelvek betartásán túl más jogi rendelkezések is érvényesek, különös tekintettel az „(EWG) 834/2007 és 889/2008 az ökológiai mezőgazdálkodásról szóló rendelet” mindenkor érvényes változatára, az Egyesült Államok 1990. novemberi „Bioélelmiszer előállítási törvénye”, („Organic Food Production Act”) 3.4. kiadás 2009. július 1-i változata, vagy később Ausztráliában a következő Irányelveket be kell tartani. Az élelmiszerek és más termékek feldolgozására és jelölésére vonatkozó, mindenkor érvényben lévő nemzetközi Demeter irányelveket be kell tartani.

2. A gazdaság, mint organizmus – a gazdaság individualitása

„Egy gazdaság akkor teljesebb, ha szó legjobb értelmében, ha magában megálló individualitásként, önmagába zárt egyéniségként fogható fel. Bár teljesen ezt nem valósíthatja meg, de a zárt individualitás állapotához minden gazdaságnak közelednie kell.”

(Rudolf Steiner: „Mezőgazdasági kurzus” 2. előadás GA327)

Minden, ami él, a szerves világ képző-folyamataiból alakul. Az egyes, különálló szervek élő egészé fonódnak össze. A szervezet, az organizmus több, mint részeinek összege. Egy organizmust bőr vesz körül. Ezáltal a bensőjében saját élet képződik, és ez kapcsolatban áll a teresztrikus (földi) és a kozmikus (égi) környezettel. Ha a saját élet önmagát meghatározó fejlődésen megy át, akkor keletkezik az individuum (az egyéniség).

Ha egy mezőgazdasági üzemet ezeknek a képzőfolyamatoknak az alapján szerveznek meg, és abban ki tud fejlődni a neki megfelelő talajélet-rendszer, növényi fejlődés-mód és az állat természetének megfelelő állattartás, akkor joggal beszélhetünk üzemi organizmusról. Az így kialakított gazdaságokban a keletkező talajtermékenység, a növények fokozott életteljesége és az állatok állatságos, azaz lényüknek megfelelő tartása alapján, egészséges élelmiszert tud előállítani. Ezzel egy időben az ilyen gazdaságok területén kialakul éppen a környezettudatosság által, egy fejlődésre és regenerációra képes kultúrtáj.

Minden termőhely különbözik a többitől. Minden mezőgazdálkodási folyamat a talajmunkával, a trágyázással és a vetésforgóval együtt jellegzetes talajéletet alakít ki.

Hogy milyen állatok élnek a tájban, és a tartás milyen módját választja a gazda, az nagymértékben meghatározza a talajtermékenység paramétereit. Az emberek döntései, együttműködési formái az üzemnek meghatározott jelleget adnak. Az ember ezenfelül még magasabb szintű harmóniát és rendet tud kialakítani a gazdaság életösszefüggéseiben, ha szellemtudományos ismeretekből indul ki. Így a mezőgazdasági organizmus alapjaiból felnövekedik az üzemi individualitás.

3. Szántóföld és növénytermesztés

A növény olyan élőlény, mely a környezeti hatásoktól különösképpen függ; a megfelelő termőhelyen kívül még elegendő fényre és megre is szüksége van. A gyökerekkel jól átjárható eleven talaj az előfeltétele a levélzet, a virágzat és a termés megfelelő kibontakozásának. A termőhely kialakítása nagyobb hatással van a növény egészségére, mint az egyes növényápolási, kezelési módszerek. Ugyanilyen jelentőségű a megfelelő faj és fajta megválasztása. A kiegyensúlyozott, termőhelyhez igazodó vetésforgó ki tudja egyenlíteni a különböző növényi

kultúrák egyoldalúságát. Nagy becsben kell tartanunk a pillangósokat, lehetőleg évelőt keressünk, és a levélnövény-szakasz jó arányára is ügyelni kell a forgóban.

„A trágyázás azt jelenti, hogy a talajt étellel töltjük fel”. Ebből a vezérlő mondatból vezethető le az állat- és a növény életösszefüggéseire támaszkodó trágyázás. Bármely tápanyag-gazdálkodási program esetén a biodinamikus preparátumok szakszerű alkalmazása lesz mindig a mértékadó tényező.

A talajművelés fontos célkitűzése a biológiai életfolyamatok fokozása a termőföldben. Ezen belül előnye van az energiatakarékos talajművelési módszereknek.

3.1. Vetőmag és szaporítóanyag

A vetőmag belső értéke és külső megjelenése befolyásolja egyrészt az állomány ellenálló képességét a növekedés alatt, másrészt a termőhelyekhez igazodó termőképességet és a termékek élelmiszerminőségét. Különös gondot köteles dolgozni a gazda, hogy a megkívánt minőséget elérje.

Előnyben kell részesíteni a biodinamikus gazdaságokban előállított szabad megporzású fajtákat.

A génmódosított változatok magjai nem szaporíthatók vagy vethetők Demeter gazdaságokban.

Ugyancsak tilos az új növénynevelési eljárásokkal (NPBT-vel) előállított magok, szaporítóanyagok és növényi anyagok Demeter gazdaságokban való használata. Ez a tilalom minden IFOAM EU csoportja (Organikus Mezőgazdasági Mozgalmak Nemzetközi Szervezete) által génmódosított termék előállításához vezető genetikailag módosító eljárásnak tartott, jelenleg érvényben levő EU-s jogi kategóriába tartozó NPBT-re vonatkozik. 2017 júniusától ezek a következők:

- oligonukleotidok által irányított mutagenézis (ODM)
- cink-ujj nukleáz-technológiák I-III. (ZFN-I, ZFN-II, ZFN-III)
- CRISPR/Cas rendszer
- meganukleázok
- ciszgenézis (cisgenesis)
- transzgen alanyok oltása
- agroinfiltráció
- RNS függő DNS-metiláció
- fordított nemesítés (reverse breeding)
- szintetikus genomika

3.1.1. Vetőmag és vetőburgonya

A vetőmag és vetőburgonya, amennyiben beszerezhető, biodinamikus, vagy ökológiai (bio) gazdálkodásból kell, hogy származzon. A biodinamikus vagy ökológiai termelésből való vetőmagot és vetőburgonyát kémiai szintetikus anyaggal nem szabad kezelni, a raktározás alatt sem. Kizárt az ionizáló sugarakkal való kezelés is.

Amennyiben a biodinamikus vagy ökológiai eredetű vetőmag és vetőburgonya nem szerezhető be, az illetékes országos szervezet kivételes engedélyével csávázatlan konvencionális vetőanyag is használható.

(lásd: ANG1 7/1 Függelék)

Kizárt a hibrid gabona vetőmag alkalmazása is, kivéve a kukoricát (*Zea mays*). Tiltott nemesítési eljárások: a protoplazma-fúzió és a citoplazma fúzió. A vetőmag nem származhat olyan fajtáktól, melyeket géntechnológia segítségével állítottak elő.

Vetőmag és vetőburgonya: amennyiben kapható, biodinamikus eredetűnek kell lennie.

Az országos szervezetnek igazolnia kell azt, hogy nem áll rendelkezésre bio-vetőmag.

Kémiai- szintetikus csávázás nem megengedett. Csak a szabványban leírt eljárások megengedettek.

Genetikus változtatáson átment magvak használata kizárt.

Kizárt a hibrid gabona vetőmag alkalmazása is, kivéve a kukoricát (*Zea mays*).
Tiltott nemesítési eljárások: a protoplazma-fúzió és a citoplazma fúzió. Tilos azon vetőmagvak és szaporító anyagok alkalmazása, amelyeket protoplazma ill. citoplazma-fúzióval állítottak elő.

3.1.2. Szaporító anyag

A szaporító anyag elsősorban biodinamikus természetéből kell, hogy származzon. Amennyiben ilyen nem szerezhető be, ökológiai (bio) szaporítóanyag használható.

3.1.2.1. Zöldségpalánta

Ha sem biodinamikus, sem ökológiai palántához nem lehet hozzájutni, akkor az illetékes országos szervezet kivételes engedélyével konvencionális természetéből való palánta is használható, de csak ha géntechnikai változást okozó módszerek nélkül termesztették. Ez az engedély nem adható ki a rövid tenésztidejű, gyorsan piacra kerülő zöldségpalánták és fiatal növények termesztéséhez.

(lásd: a 7/1 Függelék)

3.1.2.2. Fák és évelő kultúrák szaporítóanyaga

Ha bizonyítható, hogy a facsemeték, az évelő kultúrák szaporítóanyaga biodinamikus, vagy ökológiai minőségben nem szerezhető be, akkor konvencionális szaporítóanyagot lehet használni. Terménybetakarítás után a szintetikus kémiai rovarirtószerekkel (pl. fertőtlenítővel) való kezelés nem megengedett.

(lásd: 7/1 Függelék)

Kivétel ez alól, ha kettőnél kevesebb konvencionális facsemetét ültetnek el évente, gazdaságonként.

3.2. Trágyázás

A talaj életteljessé tétele, a talajtermékenység megtartása és elősegítése- ez a biodinamikus gazdálkodás alapvető célkitűzése. A talaj életteljességére a talajművelés és a vetésforgó mellett legnagyobb hatással a komposzt-preparátumokkal kezelt, jól gondozott, háziállatoktól, elsősorban szarvasmarhától származó trágya van.

3.2.1. A trágya kijuttatható mennyisége

A felhasznált trágyákkal bevitt nitrogén összes mennyisége nem haladhatja meg a vetésforgó átlagában azt a mennyiséget, amit azok az állatok termelnének, melyeket a gazdaság takarmányvásárlás nélkül képes lenne eltartani. (Max. 1,4 Trágya Egység/ha a gazdaság teljes területére (lásd 1. Függelék) (1TE=80kg N+70kg P₂O₅ - a fordító megj.).

Évelő kultúráknál a trópuson vagy a szubtrópusi területeken megengedett a max. 170kg N/ha használata, amennyiben a N-kimosódás a területen meghaladja a 96 kg/ha mennyiséget. Ezt a hiányt egy N-mérleggel igazolni kell, s az illetékes országos szervezettel a pótlást engedélyeztetni.

A kertészetek max. 170kg N/ha-t juttathatnak a talajba, amennyiben a N-kivétel 112kg N/ha-nál magasabb. A N-kivételt egy N-mérleggel kell bizonyítani, melyet az országos szervezetnek jóvá kell hagynia.

A melegházak alkalmazhatnak nagyobb N mennyiséget abban az esetben, ha igazolni tudják ellenőrzés esetén, hogy a teljes kilogrammban mért

Az összes nitrogén mennyisége nem lehet több 1,4 TE/ha-nál

Kertészeti üzemek max. 170 kgN/ha-t vihetnek be – vizsgálat alapján

nitrogénbevitel megegyezik a teljes kilogrammban mért nitrogén-felhasználással; 5%-os különbséget tolerálható.

Ha a talaj életre keltéséhez a saját istállótrágya és a növénytermesztési munkák nem elegendők, akkor vásárolt szerves trágya is felhasználható. Minden esetre el kell kerülni, hogy a növények túl buján fejlődjenek.

A vásárolt szerves trágyával nem szabad az adott területre több nitrogént adni, mint amennyit komposzttal, istállótrágyával és /vagy zöldtrágyával adtunk, de maximálisan 0,5 TE/ha-nak megfelelő mennyiséget. (Kivételt képeznek az évelő kultúrák).

(Az engedélyezett trágyázó szereket lásd a 4. Függelékben).

Valamennyi trágyát gondosan kell kezelni. A megfelelő tárolási helyre és az arányos trágyaszórás technikára figyelemmel kell lenni. Minimális legyen a gazdasági trágya tárolása és kezelése során jelentkező tápanyagveszteség az elpárolgás, valamint a kimosódás miatt.

A vásárolt szerves trágya használata korlátozott.

Kereskedelmi szerves trágyával bevezetett nitrogén nem haladhatja meg a 0,5 TE/ha értéket

Körülméköntő tárolás, beoltás és kijuttatás

3.2.2. Vásárolt trágyák és földfeleségek

Használni lehet a kőzetlisztek (foszfáttartalmú) és földfeleségeket. Ellenben nem használhatók a szintetikus nitrogénvegyületek, chilei salétrom, könnyen oldódó foszfátok és tiszta kálisók, melyek klórtartalma 3% felett van. Nincs megengedve a gazdaságba kívülről behozott fekália, szennyvíziszap és szemétkomposzt használata.

Az engedélyezett trágyaszereket lásd a 4. Függelékben.

Nem szabad a vásárolt trágyát intenzív tartású vagy alom nélküli istállózással dolgozó gazdaságokból beszerezni. Intenzív tartásúnak számít minden üzem, ahol az állatoknak nincs rendszeresen kiadós mozgásra alkalmas kifutója (pl. zárt istállóban tartott tyúk)ok), vagy etikátlan kezelésnek vannak alávetve (pl. jércéknel csőrkurtyítás, malacoknál a fogak lecsípése stb.).

Megfelelő technológiák alkalmazásával meg kell akadályozni, hogy a minősített területek gyógyszermaradványokkal, takarmány- adalékanyagokkal, pl. antibiotikumokkal, természetes takarmányszennyező anyagokkal (pl. a higany a hallisztben), vagy más maradványokkal (pl. gyomirtó-szerek az alomban) szennyeződjenek.

Szintetikus N-vegyületek, chilei salétrom, könnyen oldódó foszfát, tiszta kálisó, melyben 3%-nál több klór van: nincs megengedve

Intenzív állattartásból származó trágya nem használható

Genetikailag módosított takarmánnyal etetett állattartásból származó trágyát tilos használni. Ha nem igazolható, hogy a trágya GMO-mentes vagy GMO-mentes trágya nem szerzhető be, akkor az illetékes hatóság adhat felmentést (APP 1A: lásd a 7. Függelék.)

Ilyen engedély kibocsátásához a kritériumoknak tartalmazniuk kell a következőket:

1. A trágyát minimum egy évig kell komposztálni vagy egy intenzív, gyors-komposztálási módszert kell alkalmazni.
2. Az ilyen komposztot jelölni kell, és külön halomban kell feldolgozni.

A 4/3.1. Függelékben felsorolt szereket csak az országos szervezet engedélyével lehet használni.

Trágyák és földfeleségek vásárlásakor kielégítően dokumentálni kell, hogy milyen kultúra számára, és mely területre került.

A talaj és a használat szempontjából megfelelő pH érték beállítására és megtartására figyelemmel kell lenni, és adott esetben gondoskodni kell a meszezésről.

Feljegyzést kell készíteni a trágyázó-szerek vásárlásáról és felhasználásáról

PH értéket optimális szinten szükséges tartani

3.3. Növényápolás és növényvédelem

Az egész üzemet átható, sokoldalú biodinamikus eljárások által, melyhez a táj gondozása és alakítása is hozzátartozik elérhető, hogy a kultúrák messzemenően ellenállóvá válnak a gombás és baktériumos fertőzéssel, valamint az állati kártevőkkel szemben.

Ha ezek az eljárások nem bizonyulnak elegendőnek, akkor az 5. Függelékben megengedett módszereket és hatóanyagokat lehet alkalmazni.

Nincsenek megengedve a kártevők elleni küzdelemben és a gomba- vírus- és más betegségek, valamint a gyomok ellen a kémiai-szintetikus szerek használata, vagy növekedés-szabályozók alkalmazása. Az Irányelvekben nem szereplő szerek használata a gazdaság, vagy az adott tábla és kultúra elismerését lehetetlenné teszi, kizárást von maga után.

Új szereket és eljárásokat csak az adott országban tevékenykedő Biodinamikus szervezettel való egyeztetés után lehet kipróbálni.

3.3.1. A termékek tárolása

Az irányelvek szerint a biodinamikus termékek tárolását úgy kell végezni, hogy az a minőség rovására nem menjen. (Pl. a tároló edények kiválasztása, kártevők elleni védekezési eljárások).

Ha kártevők erős fertőzése lép fel, azt jelenteni kell a mindenkori országos szervezetenél. Ez dönti el, az Irányelvek alapján, hogy a védekezési eljárást hogyan kell végrehajtani. A termékek szennyeződését gondosan kerülni kell.

Erősíteni kell a növények természetes ellenálló képességét

Az Irányelvekben nem szereplő szerek használata az egész gazdaság vagy a tábla vagy a kultúra kizárását eredményezi

Tároláskor kerülni kell a minőség-romlást.

Kártevők erős fertőzése esetén jelentési kötelezettség áll fenn

3.4. Kertészet, szántóföldi zöldségtermesztés

Üzemi kertészet és szántóföldi zöldségtermesztés, komló telep és más évelő kultúra egyaránt szerve a mezőgazdasági üzemnek, éppen úgy, mint a szántóföldek. Azok az üzemek azonban, melyek túlnyomórészt ilyen kultúrákkal foglalkoznak, külön üzemi koncepciót igényelnek.

Az intenzív kertészetekben, ahol adott területen gyakran több növényfaj követi egymást különösen kímélő talajgazdálkodást kell alkalmazni. Igen ajánlható, hogy saját állatállománytól származó trágya legyen az alapja a tápanyag-gazdálkodási programnak. Ha ez nem oldható meg, ajánlatos a trágya-takarmány cserén alapuló kooperáció egy másik állattartással foglalkozó biodinamikus üzemmel. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a trágya gondozására a komposzt-preparátumok segítségével.

A vetésforgó kiegészítésére máskor nem termesztett növénycsaládokat ajánlunk másodvetésre, ilyen a facélia, a pohánka (hajdina). Ugyancsak állandó helyet kell biztosítani a vetésforgóban a pillangósoknak, kiemelten a talajépítés és a hasznos rovarok támogatása érdekében.

Az előző fejezetekben leírt eljárások mellett a kertészetekben és az intenzív zöldségtermesztésben, a gyümölcsösökben és más évelő kultúrákban még a következő szabályokat kell figyelembe venni:

Különös figyelmet kell szentelni a humusz-építésre, mert a biodinamikus művelt talaj nagymértékben élő, és az anyagcsere a talajban erőteljes. Igen fontos a humuszalakítás.

A humuszépítésre különösen figyelni kell

Hagyományos gazdaságból származó trágyát csak akkor lehet felhasználni, ha nem oldható meg annak beszerzése ökológiai gazdaságból; ilyen esetben az országos szervezet külön engedélyére van szükség.

A talajt nem szabad egész évben növények és/ vagy takarás nélkül hagyni. A mulcsozás megengedett (lásd 3. 4. 4.).

Az állattartó és a kertészeti gazdaság együttműködésükben egy egységet kell képezzenek

3.4.1. Vetőmag, csemeték és palánták

Ugyanazok a szabályok érvényesek, mint a 3.1, vetőmag-fejezetben.

3.4.2. Trágyázás, földfeleségek és más tápközegek

A trágyázás legfontosabb alapja a saját állattartásból származó, jól érett, preparált szarvasmarha trágya. Ha trágyavásárlásra szorul a kertész, különös figyelmet kell fordítani a szarvadvány mentességre, és arra, hogy a trágya ne intenzív tartású telepről való legyen.

Kertészeti földeket és tápközegeket elsősorban a saját gazdaság anyagaiból kell előállítani. Az alapot mindig preparált komposzt és trágyakomposzt képezze. A keverékben minimálisan 25% kell, legyen ez az arány.

Használható a község területéről gyűjtött növényi hulladék (avar, faforgács, nyesedék, kéreg) mint komposztanyag, de a káros anyag analízist a biztonság kedvéért el kell végezni. A vásárolható kész földkeverékek és egyéb tápközegek használatát egyeztetni és jóvá kell hagyni az országos szervezettel.

A trágyázást, vetésforgót és a művelési módot, úgy kell beállítani, hogy nitrogén kimosódása az altalajba, és a nitrát felhalmozódás a zöldségfélékben a minimálisra csökkenjen.

Tőzeget csak a palántaföldbe és a cserepes növények földjébe szabad keverni. Aránya a földkeverékben a lehető legkisebb legyen, sosem lépheti túl a 75%-ot. Szintetikus talajjavító szerek használata nincs megengedve. A trágyázó anyagok használata meg kell, hogy feleljen az Irányelveknek (lásd 4. Függelék).

A földnélküli termesztési technika (tápfilm-technika, vízkultúra), valamint a közetgyapoton vagy konténerekben történő termesztés sincs megengedve. (Kivétel a csíranövény és a zsászatermesztés cserepes értékesítés esetén).

A cikóriagyökeret földben kell hajtani. Ha mégis vízben lesz hajtva, a vízhez nem szabad az Irányelvekben tiltott anyagot adni. A vízben-hajtatást jelenteni kell, és az értékesítéskor is utalni kell erre.

Földkeverék és termesztő-közeg esetében megengedett a talajgőzölés. A talaj mikrobiális életének helyreállítását haladéktalanul meg kell kezdeni a gőzölés után, biodinamikus preparátumok, komposzt-kivonat, humusz-preparátum vagy a trágyakovász (Fladenpräparat) alkalmazásával

3. 4. 3. Növényápolás és növényvédelem

A 3. 3. fejezet követelményei a mérvadóak itt is.

Fátyolfólia, talajtakaró fólia használatát minimálisra kell csökkenteni; előnyösebb a lyuggatott és a többször használható anyagok alkalmazása.

3.4.4. Gyomszabályozás

A gyomszabályozásban elsőrendű fontosságú a vetésforgó, a talajművelés és a növényápolás. A mechanikus eljárások jobban ajánlhatók a termikusnál.

Technikailag készült mulcs-anyagok (mulcs-papír, takaró-fólia) használatát erősen korlátozni kell a különlegesen nagy gyomosodás esetére, a gyomok teljes visszaszorulásának káros ökológiai hatása és a permetező preparátumok talajra való juttatásának akadályozása miatt. Az eljárást a mindenkori országos szervezettel egyeztetni kell.

3.4.5. Termesztés üveg és fólia alatt

Az üvegházban és a fólia alatt takarékoskodnunk kell a fűtéssel.

Az energiatakarékosság eszközeivel, ahol csak lehet, az egész üzemben élni kell, (pl. vegetáció-fűtés, talajfűtés alkalmazásával).

Üvegházakban sem megengedett a talaj sekély sterilizáló gőzölése / hőkezelése.

Trágyát vásárolni csak nem-intenzív- tartású telepről szabad

A kertészeti földekben min. 25% preparált komposzt legyen

Kommunális komposztokat káros-anyagra vizsgálni kell

Minimalizálni kell a N kimosódást és felhalmozódást

Tőzeget csak cserepes és palánta esetében, max. 75% arányban lehet használni

*Talaj nélküli termesztés nincs megengedve
A földnélküli és a sekély földes talajfilm-technika nincs megengedve*

A vízben hajtott cikóriát jelenteni kell

Gőzölés után el kell végezni a talaj mikrobiális életének felújítását

Technikailag összeállított mulcs-anyagokat használni csak korlátozottan szabad

A fűtésre használt energiát csökkentjük minimális szintre.

Energiatakarékos módszereket előnyben részesíteni

Csak sürgősségi esetekben tehet kivételt az illetékes országos minősítő szervezet. (APP 1B: lásd a 7. Függelék)

Abban az esetben, ha gőzölés történt, a talaj mikrobiális életének helyreállítását haladéktalanul meg kell kezdeni biodinamikus preparátumok, komposzt-kivonat, humusz-preparátum vagy trágyakövész (Fladenpräparat) alkalmazásával. A hőkezelő eljárás után szedett első termés nem kaphat Demeter minősítést.

Gőzölés után el kell végezni a talaj mikrobiális életének felújítását

3.4. Betakarítás, felkészítés eladásra

A biodinamikusan megtermelt zöldségfélék magas minőségét kímélő betakarítással, előkészítéssel (csomagolással) és tárolási módszerekkel kell megőrizni.

3.4.7. Külön szabályozás zöldségféléket és dísznövényt termeszto kertészetekre

Azok az üzemek, ahol zöldségfélék mellett dísznövényeket is termesztenek, de nincs állandó, világosan látható térbeli elkülönítés a kétféle termelőmunka között az üvegházban, egyidejűleg a dísznövénytermesztésüket is át kell, hogy állítsák. A trágyázás, a növényvédelem, a földek és tápközegek ott is meg kell, hogy feleljenek ezen Irányelvek előírásainak.

Ahol nincs egyértelmű térbeli elkülönítés, ott a dísznövények területét is át kell állítani

Ha világos a termelő területek térbeli elkülönítése, ha az üvegházak különálló üzemszert alkotnak, engedély kérhető a dísznövények lassú lépésekben történő átállítására a mindenkori országos szervezettől. A cél: öt éven belül az egész üzem legyen átállítva.

A tisztán elkülönített felületeken a dísznövénytermesztés átállítása történhet lassúbb lépésekben is

Ez alatt az öt év alatt megengedhető a dísznövénytermesztésben a hagyományos földek és tápközegek használata. A származást, féleséget és mennyiséget és a felhasználást dokumentálni kell.

Az alkalmazott növényvédő szerek meg kell, hogy feleljenek az Irányelveknek

A felhasználásra kerülő növényvédő szereknek már addig is meg kell felelniük az Irányelveknek. A termeszto területek elválasztását egyértelműen dokumentálni kell (ágyás-törzslapok, elhelyezési terv, üzemi napló stb.).

Kötelező a komposztálás különválasztása

A még át nem állt dísznövény-területekről való szerves hulladékot elkülönítve kell komposztálni, s csak ugyanott szabad használni.

A vásárolt nyers- és kész anyagok dokumentálandók

A dísznövénytermesztésben lehet vásárolni és eladni hagyományos nyersanyagot és készárut is. Erről is pontos naplót kell vezetni.

A Demeter és a hagyományos áru egyértelmű megkülönböztethetőségét biztosítani kell.

A fogyasztó számára egyértelműen deklarálni kell, hogy a dísznövény más termesztoésből való, mint a zöldség, és azt is, hogy melyik áru származik hagyományos termesztoésből való vásárlásból.

3.5. Gyümölcsstermesztés és egyéb évelő kultúrák

Bár a lehetőség a gyümölcsösök esetében korlátozott, mégis minden eszközt fel kell használni a vegyes növényállomány létrehozására, köztes kultúrák, zöld felületek, talajápolás biztosítására. Az eljárásokat alátámasztja az évelő kultúrák intenzív gondozása. Ellenszere az egyoldalúságnak a rendszeresen végzett növényerősítő munka. A termőhelynek való megfelelés az évelő kultúráknál a közvetlen környezet gondozását is megköveteli. Ha itt sikerül elérni a harmóniát, sok külön eljárást takaríthatunk meg.

A zöld felületet a termőhelynek megfelelő több fajból kell összeállítani, ugyanis a talaj nem lehet egész évben növényzet vagy természetes takarás nélkül. A telepítés első évében külön engedély kérhető a talajtakarás mellőzésére. (lásd: ANG2 7/2. Függelék). A kivétel kérését a fél-száraz klímában az országos szervezet kell, hogy megadja.

Sok fajból álló zöld felületre kell törekedni. A talaj nem lehet egész évben növények vagy természetes takaró nélkül

3.5.1. Szaporítóanyag

Előnyben részesül a biodinamikus gazdaságból származó csemete stb. Amennyiben a kívánt-fajta elismert biodinamikus gazdaságból nem szerezhető be, csak bio-gazdaságból, akkor azt kell használni.

A 3.1-es részben - *Vetőmag és szaporítóanyag* - leírt szabályozás érvényes itt is.

Biodinamikus vagy ökológiai eredetű szaporítóanyagot kell telepíteni

3.5.2. Trágyázás és talajművelés

Állattartás nélküli gyümölcsstermesztő gazdaságok a gazdaságtól idegen trágyát csak max. 1,2 TE/ha mennyiségben vásárolhatnak. A felhasznált trágya összes mennyisége a 96 kg N/ha gyümölcsös felületet nem haladhatja meg.

A borszőlőknél a 3 egymást követő év alatt felhasznált trágya össz-mennyisége nem haladhatja meg a 150 kg N/ha-t.

Vásárolt szervestrágya max. 1,2 TE/ha gyümölcsös felület lehet

3.5.3. Növényápolás és növényvédelem

Érvényes a 3.3. fejezetben leírt szabályozás, a gyümölcsösök különleges helyzetének figyelembevétele mellett.

3.5.4. Támaszrendszer

A mérsékelt klímában nem használható semmilyen trópusi vagy szubtrópusi fa a támasztórendszer építésénél. Használható viszont két trópusi fű: a bambusz és a tonkin bambusz.

A mérsékelt klímában trópusi és szubtrópusi fa nem használható támasznak.

3.6. Gombák

3.6.1. A gomba spóra/kultúra/micélium származása

Lehetőség szerint a micélium/oltóanyag, amely startkultúraként kerül felhasználásra, ezen irányelvek szerint kerüljön előállításra. A gombacsíra lehetőség szerint ökológiai minősítésű üzemből, vagy természetes összetevőkből származzon. Amennyiben a gombacsíra Demeter üzemben kerül előállításra, úgy a mező- és erdőgazdasági nyersanyagok, ha lehetséges, Demeter minősítésűek legyenek.

3.6.2. A táptalaj származása

A gomba táptalaj olyan anyagokból kell, hogy álljon, amelyek ökológiai gazdálkodásból származnak, vagy az ökológiai gazdálkodásban engedélyezettek. Így táptalajnak felhasználhatók az ásványi termékek, ökológiai gazdálkodásból származó trágya, amelyek minősítés nélküli szalmamaradékokat és minősítés nélküli mezőgazdasági anyagokat tartalmaznak pl. zöldnyesedéket és trágyát a saját extenzív állattartásból. Ennek feltétele, hogy ezek az anyagok gombatáptalajként történő felhasználásukat megelőzően legalább 6 hónappal egy bio- vagy biodinamikus gazdaságban komposztálásra kerüljenek. A komposztálás kezdetekor a biodinamikus komposztpreparátumokkal történő kezelés szükséges. Szalma, amely 2. átállási évben került aratásra, a táptalajként felhasználásra kerülhet. Amennyiben fa kerül felhasználásra, mint pl. tölgy rönk, (Shii-Take-hez), forgács, vagy fűrészpor, akkor legalább a kivágást követően semmilyen rovarölő szerrel nem történhet kezelés. Tőzeg, mint fedőtálat a gombakultúrán engedélyezett. További engedélyezett szerek ezen Irányelvek függelékében vannak felsorolva.

3.6.3. Biodinamikus eljárások

A táptalajokat a beoltást megelőzően a komposztpreparátumokkal preparálni kell. Amennyiben sterilizálás van, akkor e szakasz befejezését követően,

valamint az oltást megelőzően kell a preparálást végrehajtani. Azon gombáknál, amelyek sterilizált faanyagokon nőnek, a komposztpreparátumok a fűrészporral együtt az inkubálási fázis alatt és a hőkezelést megelőzően kerülnek felhasználásra, feltéve, ha nem azt követően kerülnek felhasználásra. Humuszpreparátum (500) kezelés terméshullámonként legalább egy alkalommal szükséges. Ez a táptalaj beoltását követően történjen meg. A kvarcliszt (501) életciklusonként legalább egyszer kiszórásra kell kerüljön. A munkák asztronómiai ritmusokhoz való igazítását részesítsük előnybe.

3.6.4. Megvilágítás

Azon gombafajok, amelyek fényre reagálnak, mint pl. a Shii-Take, fényben kerülnek termesztésre. Kivétel az eljáró szervezet részéről adható, amennyiben a klíma szigetelt termesztő helyiséget tesz szükségessé.

3.6.5. Növényegészség

A megelőzés elsődleges elve a kultúra egészségének a higiénia, a klímaellenőrzés, a mechanikus kártevők elleni védekezés és a biodinamikus preparátumok használatán keresztüli biztosítása. Sőt a gombabetegségek ellenőrzésére alkalmazható. További eljárások és hatóanyagok a növényápoláshoz és kezeléshez ezen Irányelvek 5. függelékében kerültek listázásra.

3.6.6. A termesztő helyiségek tisztítása és fertőtlenítése

A gombatermesztési helyiségek tisztítására mechanikus eljárások alkalmazandók, vízzel vagy vízgőzzel együtt. Az engedélyezett tisztítószerek és a csíraölő hatású fertőtlenítőszer listája a Feldolgozási irányelvek A részének 8. fejezetében található. Ezek DDAC/BAC mentesek kell, hogy legyenek. A berendezések 70%-os alkohollal, vagy perecetsav bázisú szerrel kerülhetnek csírátlantásra. Formaldehid nem használható. A tisztítást követően minden belső tér és felület ivóvízzel leöblítésre kerülhet. Ez nem kötelező, csak ott, ahol a tisztító- és sterilizáló anyag komplett biológiai lebomlását követően a gomba táptalaj felhasználásra kerül.

3.6.7. A gombakomposzt újrahasznosítása

Szükséges van a gombakomposzt rendszeres újrahasznosítására vonatkozó terv elkészítésére. A licencpartnernek kerüljenek felszólításra, hogy találjanak olyan biodinamikus üzemet, amelyek az ilyen anyagokat hasznosítani tudják.

3.7. Csírák és sarjak

A csírák és hajtások termeléséhez, készítéséhez a magvak, gyöktörzsek és gyökereket biodinamikus szaporításból kell, hogy származzanak. A hagyományos szaporító anyag nem fogadható el.

Vetőmag, gyökerek és csírák nem származhatnak hagyományos gazdálkodásból

A víz, amivel a sarjakat, csírákat öntözik, ivóvíz minőségű kell, hogy legyen. A szubsztrátumnak és hordozó anyagoknak az Irányelvek szerint engedélyezettnek kell lenniük, kétes esetben a Demeter International „Irányelvek” (Richtlinien) szakcsoportja dönt.

Csak ivóvíz minőségű vízzel szabad öntözni

3.8. Új kultúrák és termelő eljárások

Azokat az új kultúrákat és termelési módszereket, melyek az irányelvekben nincsenek leírva, és a szokásos ökológiai gyakorlattal dolgozó gazdaságoknak sem felelnek meg, csak a Demeter International, vagy az országos szervezet engedélyével szabad kipróbálni. (lásd ANG3 7/3 Függelék).

3.9. Érintetlen esőerdők kivágása

Az érintetlen esőerdők mezőgazdasági hasznosításra való kivágása tilos. Más, nagy értékű védett területeket ugyancsak védeni kell és kiirtani csak az illetékes országos szervezet kivételes engedélyével szabad.
(lásd ANG4 7/4 Függelék)

3.10. Az öntözővíz védelme

A víz nem lehet rovarirtószer maradékkal, betegséget okozó baktériumokkal vagy parazitákkal szennyezett, illetve tilos a végterméket bármilyen más módon szennyezni. Bizonytalanság esetén víz-minőség vizsgálat szükséges. Az öntözést oly módon kell ütemezni, hogy a használt vízmennyiség vagy a használati gyakoriság ne vezessen talajminőség-romláshoz (szikesedéshez vagy erózióhoz). Mindenféle talajból vagy felszíni vízből való vízkitermeléshez hivatalos engedély szükséges. A fosszilis víz felhasználása csak akkor engedélyezett, ha a megfelelő ellenőrző szerv jóváhagyja a használatának következményeiről készült tervet.

3.11 Biodiverzitási területek

Az üzemnek elkötelezettnek kell lennie az üzem biodiverzitásának fenntartására. Amennyiben az üzem biodiverzitási területe és azon területek, amelyek közvetlenül határosak, kevesebb, mint 10%-át teszik ki a teljes üzemi területnek, egy, a helyi szervezet által jóváhagyásra kerülő biodiverzitási terv készítése szükséges, amely rögzíti, hogy ez miként is mikorra érhető el. Ez a terv további kulturális összetevőket tartalmazhat, mint a ritka, kihalással fenyegetett növény és állatfajok fenntartása, a madár és rovarvilág támogatása az élettér biztosítása révén, biodinamikus növény- és állattenyésztés használata stb.

A teljes üzemi területnek a 10%-át a biodiverzitási terület tegye ki. Ha ez a felsorolt lehetőségekkel nem érhető el, akkor az illetékes szervezet engedélyezhet egy biodiverzitási tervet.

Biodiverzitási területként kerülnek számításba:

- Gyengén legeltetett földek, amely néhány növénynek a virág- és termésképzést lehetővé teszi
- Erdős területek (Agrárerdő-gazdálkodás)
- Háborítatlan erdők
- Fordulók, mezsgyék
- Terület, egynyári / évelő növényekkel borítva, melyeknek lehetőségük van virágképzésre
- Parlagon álló területek, ami a rotáció része, vagy másfélék
- Háborítatlan zöldterületek (egy éven belül nem volt kasálva)
- Kerítéshatárok (a háborítatlan terület szélessége ide számítható)
- Őshonos fa, egyedülálló fa, amely a helyhez illeszkedik (100 m² / fa) és fasorok
- Bozótosok, mezők és patakparti facsoportok
- Csobogó erek, tavacskák, nedves területek, ligetes erdők

- Ruderális területek (pl. földcsuszamlás), kőfalak, halmok
- Száraz falak
- Jelöletlen természeti ösvények, turista utak
- További hozzájárulások a biodiverzitáshoz, beleértve a ritka, vagy kihalással veszélyeztetett növény és állatfajokkal való gazdálkodást
- További lehetőségek, amelyek a biodiverzitás alapján lehetségesek

Azok a tagországok, akik a biodiverzitást nem veszik fel az Irányelvekbe, a biodiverzitás kerüljön kötelező témaként integrálásra az üzem-megbeszélésekbe, vagy a minőségbiztosítás hasonló eszközeibe, az üzemfejlődéssel és az emberek motivációjával a fókuszban.

4. A biodinamikus preparátumok (lásd: 10. Függelék)

A biodinamikus üzemben minden műveletet az egészet átfogó szempontok szerint kell megítélni. Az eleven egészben nem csak az anyagi folyamatok kiegyensúlyozottságának van kiemelkedő jelentősége – erre Rudolf Steiner a Mezőgazdasági Kurzusban kifejezetten utal – hanem az „erők kirablásának” kiegyenlítése is épp oly fontos. Ezért van nagy jelentősége a preparátumok gondos és szakszerű előállításának, tárolásának és felhasználásának.

A szellemtudományos megismerés alapján komponált ásványi, növényi és állati anyagok az év folyamán ki vannak téve a kozmikus és a földi erők hatásának, így erőhordozó preparátumokká alakulnak át, s ezek minden felhasználáskor a trágyában, a talajban vagy a növényekben hozzájárulnak a biodinamikus gazdaságon belül a talaj megelevenítéséhez, a növények minőségi és hozambeli fejlesztéséhez és az állatok egészségben, életrevalóságban- és teljesítményben mutató erejéhez.

A preparátumokat lehetőleg a saját gazdaságban, vagy más gazdaságokkal együttműködve kell előállítani. A növényeket és a preparáláshoz szükséges állati burkokat saját vagy más biodinamikus gazdaságból szerezzük be, ha csak lehetőség van rá. Az előállításnál figyelembe kell venni az eddigi kísérletek és a gyakorlat által biztosnak talált, összegyűjtött tapasztalatokat és ismereteket. Teljes hatást csak akkor várhatunk, ha mind a nyolc preparátumot (trágyaoltók és permetezők) minden évben, mind a trágyakezelésben, mind a növényápolásban szakszerűen használjuk. Az üzemben biztosítani kell a preparátumok keveréséhez szükséges hatékony eljárást, vagy szerződést kell kötniük egy szolgáltatóval, aki a preparátumok keverését és kijuttatását elvégzi, és ezt az éves ellenőrzéskor vizsgálni kell.

A permetező preparátumokat a kultúrának megfelelően kell használni:

- a humuszpreparátumot, vagy preparált humuszt (500P) az év során a vetéskor, a vegetáció kezdetekor, vagy a kaszálás után a tanúsítani kívánt kultúrákban a talajra permetezzük, de legkevesebb egy alkalommal az év során;
- a kvarc-preparátumot a növények fejlődése szerint, de legalább egyszer egy évben használjuk;
- a preparátumokat csak tiszta eszközök segítségével keverhetjük és permetezhetjük ki.

Minden szerves, gazdasági trágyát (istállótrágya, komposzt stb.) kezelni kell a komposztáló preparátumokkal. Azokon a táblákon, melyek az adott évben nem kaptak trágyát, ajánlatos pótolni a preparátum-hatást valamilyen összes preparátumot tartalmazó szerrel, mint pl. a trágyakovács, a beoltott humuszpreparátum stb.

Ez követelmény nem vonatkozik meg nem művelt vagy egyéb tartósan parlagon fekvő területekre.

A preparátumokat lehetőleg saját magunk állítsuk elő

A preparátumok együtt hatnak a legjobban

Minden gazdasági trágyát szükséges preparátummal beoltani. Minden intenzíven hasznosított terület, beleértve a takarmánytermő területeket is, meg kell kapja a permetező preparátumos kezeléseket.

Ahhoz, hogy a gazdaság elismert (tanúsított) „Átállásban Demeterre” lehessen 12 hónap irányelveknek megfelelő gazdaságvezetés után, szükséges a permetező preparátumok kultúrájának megfelelő legalább egyszeri használata, és a preparátumokkal oltott trágya kiszórása az átálló terület minden tábláján. (Utóbbit helyettesítheti egy permetezés a preparátumokkal kezelt trágyakovással). Értelemszerűen ez a követelmény minden újabb átálló területre érvényes

A preparátumok használata értékes segítség az átállásban

Kivétel tehető a hegyvidékeken, (ha nem gazdálkodnak, vagy kaszálnak rajta intenzíven), illetve a gépekkel nem járható területeken. A kivételes engedélyt az országos szervezet adhatja meg. A gazdálkodó köteles egy kezelési tervet bemutatni, amelyen látható a permetezés tervezett rendje, (tehát a nem, vagy csak részlegesen kezelt területek, a gazdaságban megtalálható keverő- és permetezőgépek és az alkalmazások tervezett jövőbeni fejlesztése stb.) Az engedély határozott időre szól, de megújítható. (ANG 4A: 7. Függelék)

5. Állattartás és tenyésztés

Ezek az Irányelvek az állattartás minimális követelményeit tartalmazzák csak.

Az állat lelkes lény, és mint háziállat különleges védelmünkre tart igényt. A napi munka irányvonala az kell legyen, hogy az állatnak megadjuk a szükséges gondoskodást, de egyidejűleg teremtjük meg számára a faj természetének megfelelő (állatságos) kibontakozás lehetőségét is. Időben fel kell ismernünk a fizikai és pszichikai egyensúlyvesztést, és gondoskodással ki kell azt egyenlíteni. Ehhez az állatok állandó, éber gondozására van szükség.

Az állattartás és a megfelelő takarmány megtermelése lényeges része a mezőgazdasági üzemnek. Ha a gazdaságot fejleszteni akarjuk, akkor az állattartásról nem mondhatunk le. Ez elsősorban a kérődzők tartására vonatkozik. A gazdaság tartós gyarapodásához elsődlegesen fontos a takarmánynövény termesztés és a jól kiegyensúlyozott, szarvasmarhától származó trágya, mert ez biztosítja a talaj életteljességét. A természet világainak harmonikus együttműködése az emberrel – ez tudja kialakítani az eleven, áttelepített mezőgazdasági organizmust.

„Mert önöknek tudniuk kell, hogy pl. a növényben érvényre jutó kozmikus hatások, ezek a föld belsejéből lesznek felvezetve. Ha tehát egy növény különösen gazdag a kozmikus hatásokban, s azt megeszi az állat, mely viszont a maga részéről szervezetéből az ilyen takarmány alapján ad trágyát, akkor éppen ez az állat fogja a legmegfelelőbb trágyát adni annak az adott takarmánynövénynek.”

Rudolf Steiner

Tapasztalat szerint a jó egészség és a termékenység hosszú élet-teljesítménnyel akkor párosulhat az állatnál, ha az ott születik a gazdaságban, ott is nő fel, és ott a neki megfelelő, fajhoz igazodó tartást- és takarmányozást a róla szeretettel gondoskodó embertől meg is kapja.

Ezért minden erőfeszítést meg kell tenni, hogy a mindenkori viszonyok között az állatok számára be tudjuk állítani az optimális körülményeket. A gazdaságba új állatokat ugyancsak hasonló körülmények közül vegyünk át.

5.1. Elvárás a saját állatállomány

Mezőgazdasági üzem nem kaphat Demeter elismerést, ha nincsen saját állattartása. A kivételes eseteket engedélyeztetni kell (lásd: ANG5 7/5 Függelék).

Általában Demeter üzem nem kaphat elismerést, ha nincs saját állatállománya

Kertészetek és évelő növények kultúrái lemondhatnak az állattartásról, ha az üzemből különösen intenzív a trágya-, a komposzt- és a zöldtrágya-gazdálkodás

5.2. Állatállomány

A klíma és termőhely adta takarmánytermesztési lehetőségek szabják meg az állatállomány nagyságát. Beállítása a talajtermékenység megtartása és fejlesztése érdekében történjen.

A mindenkori országos szervezet szabja meg a minimális állatlétszámot. A maximális állatállomány a 2 állategység/ha-t nem haladhatja meg, ami takarmány vásárlás esetén 1,4 TE/ha/évnél felel meg.

5.3. Üzemek együttműködése

Biodinamikus üzemek között lehetőség van az együttműködésre a biológiai egység értelmében. Különösképpen áll ez az állattartásra és a trágya, ill. a takarmány cseréjére. Az Irányelveket erre az újonnan képződött egységre kell alkalmazni. Ha a közelben nem található biodinamikusan működő gazdaság, az együttműködés ellenőrzött biodinamikus gazdaság és ökológiai gazdaság között is létrejöhet.

Az együttműködésről azonban mindkét esetben szerződést kell kötni, és azt be kell mutatni a mindenkori országos szervezetnek.

Mielőtt együttműködési szerződést köt egy bio- és egy biodinamikus gazdaság, meg kell, hogy feleljenek a következő feltételeknek:

- a). Az együttműködő biogazdaság állatait 100% biotakarmánnyal eteti.
- b). Az együttműködő gazdaság teljes egészében átállt ökológiai gazdálkodásra.
- c). Az illetékes szervezettől engedélyt kell kérni. (lásd ANG5/A 7 függelék)
- d). Az istállótrágyát a keletkezés helyén a gazdaságban preparálni kell (ideális esetben az istállóban), vagy legalább 6 héttel a kihordás előtt.
- e). Bio-gazdaságokkal történő takarmány-együttműködése csak az évelő takarmánynövény termesztésben lehetséges (legalább 3 éven keresztül). A preparátumok használatát legalább egy évvel korábban el kell kezdeni és a takarmány-fogyasztó biodinamikus gazdaság kell elvégezze. Ha a vetésforgó az együttműködési területeken élelmiszernövény termesztést is megenged, a preparátumok használata továbbra is szükséges, amennyiben a takarmánynövény-előállítás az elkövetkező években folytatódik. Az együttműködésben termesztett élelmiszernövényt nem lehet Demeter minősítéssel értékesíteni.
- f). A fenti együttműködési feltételek betartásával végzett takarmány-előállítást lehet saját gazdaságból származó Demeter takarmánynak tekinteni, mint az 5.5-ös Takarmányozás pontban.

Állatállomány: 2 számosállat/ha max., ha a gazdaság a takarmányt vásárlásból fedezi.

Szerződésben kell biztosítani az üzemek közötti együttműködést

5.4. Állattartás

Az állatok tartását úgy kell berendezni, hogy az állatságos, azaz az állatfaj természetes igényének megfelelő, és háziállathoz illő legyen. Az ember szeretetteljes gondozással fokozhatja az állatok jó közérzetét, így egészségét és teljesítő képességét is.

Az istállózási forma és a tartás többi tényezője meg kell, hogy feleljen az állatok viselkedési szokásainak és fajra jellemző mozgásfolyamatainak. Pl. akadály nélkül történhessen a felállás, lefekvés, a fekvés helye száraz és megfelelő meleg kell, hogy legyen. A szabad tartású istállókat ezért előnyben kell részesíteni. Kivétel engedélyezhető, ha istállóépítészeti iroda kéri az átmeneti idő indokolt meghosszabbítását.

A tartási rendszer biztosítsa az állat szabad kapcsolódását a természetes környezettel (napfény, eső, talaj stb.) Erről elsősorban legeltetéssel, de legalább kifutóval kell gondoskodni. Biztosítani kell a természetes fényt, a jó istálló-klímát és a szélvédettséget.

Kisgazdaságokban is *ugyanígy figyelembe kell venni az állatok természetes igényeit. Ez legeltetést és kifutó biztosítását jelenti, amilyen gyakran csak*

Állatságos, azaz a fajnak megfelelő állattartás

Legeltetés, vagy legalább kifutó (karám) szükséges, amennyiben lehetőség van rá

lehet, ideális esetben nyáron naponta, télen heti két alkalommal legalább. A kötött tartást minimumra kell csökkenteni.

De biztonsági és állatvédelmi okok alapján a gazda kérelmezheti az egyes állatok átmeneti kivételezettséget az ellenőrző szervezetenél.

Olyan épületekben, melyek 2000. augusztus 24. előtt már álltak, bőséges almozás mellett megengedhető a kötött tartás, ha az állatokat egyenként kezelik és van kifutójuk - (lásd: ANG6 7. Függelék).

Kisüzemekben, a kötött tartás határidő nélkül megengedhető, amennyiben az állatok nyáron naponta, télen, pedig kétszer hetenként a kifutóban, ill. legelőn lehetnek.

A szükséges építészeti változtatások, ha azok az állatságos tartás érdekében szükségesek (mint kijárási lehetőség a legelőre, padlórácszat megszűntetése, búvóhely a borjaknak stb.) max. 5 éven belül elvégzendők (lásd: ANG7 7 Függelék).

Az illetékes Demeter szervezet korlátozott engedményt tehet a tartás és legeltetés ügyében az alábbi pontokban, ha:

- nem megfelelő a kijárat a legelőre (ANG8 7 Függelék)
- túl kicsi az istálló
- álló- vagy folyóvízhez való hozzáférés hiánya vízi állatok számára
- nem mindenben megfelelő tyúkólak
- olyan kifutó a baromfinak, melyet nem borít fű
- hiányzó védőnövényzet vagy épület a szabadban tartott állatnál.

Ez utóbbi pontok azokra a gazdaságokra érvényesek, ahol az istálló 2000. augusztus 24. előtt épült, és ebben az időpontban már megfelelt a Demeter Termelési Irányelveknek.

Átállási időt lehet kérni az Irányelveknek megfelelő berendezések átépítésének idejére

5.4.1. Szarvasmarhatartás

A kérődző állatoknál a szarvnak szerepe van az életerők fölépítésében. Erőt megtartó ellenpólust jelentenek a szarvak az intenzív emésztési és anyagcsere folyamatokkal szemben. A tehén mivoltának, mint egésznek, a szarvak is részei. Más állatokkal összehasonlítva a szarvasmarha trágyájának kiemelkedő a talajéletet serkentő hatása. Emellett a szarvaknak, mint állati burkoknak nagy a jelentősége a biodinamikus preparátumok előállításában.

Az anyaállatoknak és a tejelő marhának a nyári félévben legelőt kell biztosítani. Ahol ez nem lehetséges, ott legalább az egész évben megközelíthető kifutó kell rendelkezésükre álljon a szabadban. A növendék állatoknál hasonlóan követelmény a mozgás-lehetőség. Kötött tartás a növendéknél és a hízómarhánál nincs megengedve.

Fejős tehének és anyaállatok számára legelőt vagy kifutót kell biztosítani egész évben

Az istálló átépítésekor az ellő tehéneknek külön bokszot kell biztosítani.

Olyan üzemek, ahol a falubeli különleges helyzet miatt, vagy a falun kívül eső legelő távolsága miatt, vagy más gyakorlati ok miatt legeltetni, vagy a szabadban jártatni az állatokat nem lehet, külön engedélyt lehet kérni az eltérésre (lásd: ANG9 7 Függelék).

Az istálló berendezésére az alábbi szabályok érvényesek:

- a fekvőhelyet megfelelő alommal kell ellátni
- nem nevezhető az 50% rácszatnál többet tartalmazó fekvőhely pihenőhelynek
- tehénfogat nincs megengedve
- úgy kell megadni a mozgásteret és a csordavezetés lehetőségét, hogy az

Marhák fekvőhelyét almozni kell, rácsos padozat 50% rácsozás felett nincs megengedve; tehén tréner tilos

állatok a maguk szociális és takarmány felvevő igényét kielégíthessék

- az istállóban az állatlétszámnak megfelelő számú fekvőhely és etetőhely kell, hogy legyen. Ahol az állatok szabadon férhetnek hozzá a takarmányhoz, az alaptakarmányhoz is –, ott kevesebb jászol, takarmány felvevő hely is elegendő.

A borjaknak, amint lehet, biztosítani kell a kortársakkal való kapcsolatot. Csoportos tartás a megfelelő legalább a 2. héttől, ha van elegendő egyidős állat. Egyedi ketrecekben csak az első héten szabad tartani a borjakat.

A két hétnél idősebb borjak csoportos tartása előírás

Szarvtalanítás és szarvtalan tehének tartása a gazdaságban nincs megengedve. Egészen különös esetekben a mindenkori országos szervezet kivételt tehet, de azt évente ellenőrizni kell.

Szarvtalanítást nem szabad

A tiltott genetikai módszerekkel előállított kérődző-fajtákat nem lehet Demeter tej, hús vagy textil anyagok előállítására használni. Tájfajták vagy hagyományos tenyészetek természetes módon szarvtalan egyedek és ezek leszármazottai engedélyezettek.

(lásd ANG11: 7-es Függelék)

Engedélyezett a borjak kasztrálása, ha az a borjak egészsége, jó közérzete, vagy higiéniája szempontjából szükséges. Az ilyen beavatkozásokat megfelelő korban és képzett személy kell, hogy végezze, hogy az állatoknak okozott fájdalom minimálisra legyen szorítva.

5.4.2. Juh-, kecske- és ló tartás

A marhatartás követelményei juhokra, kecskékre és lovakra is érvényesek. Ezen kívül a biodinamikus gazdaságban nem szabad rendszeresen kasztrálni, a farkra gumigyűrűt húzni vagy farktalanítani. Ezen beavatkozásokból néhány eljárás engedélyezett, ha az szükséges az állatok egészsége, jó közérzete vagy higiéniája érdekében. Az ilyen beavatkozásokat megfelelő korban és kompetens személy kell, hogy végezze, hogy az állatoknak okozott fájdalom minimálisra legyen szorítva.

5.4.3. Sertéstartás

Az állatok fekvőhelyét szalmával (vagy más szerves alommal) kell ellátni. A padozat 50%-nál nagyobb rácsozott felület és a kötött tartás nincs megengedve. Szabadtéri kifutót kell biztosítani, ahol az állatok túrhatnak, ahol csak lehetséges (lásd: ANG10 7 Függelék).

A fekvőhelyet almozni kell, padozat rácsozott 50%-nál nagyobb nem lehet

A kocákat a malacozás idején csak rövid ideig, legfeljebb 14 napig szabad helyhez kötni, de megkötni nem szabad. A kocáknak is biztosítani kell a szabadtéri kifutót, ahol ezt a helyi körülmények megengedik. Az üres, a lefiált és a fiatal állatokat csoportokban kell tartani.

Ahol csak lehetséges, kifutót kell biztosítani

Malacok és a rácspadozat nincs megengedve. Tilos a fogak kihúzása és előzetes csiszolása, a farktalanítás és a fül csonkítása.

Orrkarika vagy más, túrást akadályozó eszköz használata tilos.

Engedélyezett a malacok kasztrálása, ha az a malacok egészsége, jó közérzete, vagy higiéniája szempontjából szükséges. Az ilyen beavatkozásokat megfelelő korban és képzett személy kell, hogy végezze, hogy az állatoknak okozott fájdalom minimálisra legyen szorítva.

5.4.4. Baromfitartás

Valamennyi baromfi fajt úgy kell tartani, hogy azok természetes viselkedésüket gyakorolni tudják. Javítandó a csoporton belüli szociális rendet, 100 tojóra 2 kakas tartása szükséges. Elegendő takarmány és víz biztosítva legyen.

Azon baromfinak, amelyek fára telepsznek, a fajnak megfelelő formájú, megemelt elhelyezésű ülőrúd biztosítása szükséges. Homokfürdőt, napfürdőzési lehetőséget, vízi szárnyasoknak a megfelelő vízhez való hozzáférést biztosítani kell. A kacsáknak fürdőzési vízfelületre van szükségük, a libáknak legalább annyi vízfelület szükséges, hogy a fejüket és a nyakukat be tudják meríteni. Ólak és istállóépületek úgy kell, hogy épüljenek, hogy a baromfi természetes szükségleteinek megfeleljenek. Az elegendő nappali fény, a jó istállóklíma, valamint az alacsony porkoncentráció nélkülözhetetlen feltétele az egészségének és az állat komfortérzetének. Az állaton valamennyi beavatkozás, mint pl. a csőrígazítás, csőrkurtyítás, kasztrálás kizárt. Kappan tartása ugyancsak kizárt.

A napi aktív időszak alatt négyzetméterenként maximum 4,4 tojótyúk, vagy szülő, vagy 7,1 növendék, vagy maximum 16 kg élőtömeg (maximum 18 kg élőtömeg mobil istállóknál) mozgási terület betartása szükséges. A legkorábbi vágási kor valamennyi baromfira vonatkozóan a 8. Függelékben található.

A nappali fény és a kiegészítő világítás által maximum 16 óra nappal hossz engedélyezett. A kapirgáló térben és a takarmányfelvétel helyén megfelelő nappali fénynek kell lennie. A kiegészítő világításra csak stroboszkóp hatás nélküli fényforrás engedélyezett. Ez a követelmény minden tartásmódra vonatkozik, a tartott állatok számától függetlenül.

A következő követelmények nem vonatkoznak a kevesebb, mint 100 tojótyúkot, 100 hízócsirkét, 20 pulykát, libát, vagy kacsát tartó üzemekre.

Egy istállóépületben maximum 3000 tojótyúk (lehetőleg 1000 tyúkból álló csoportokban tartva őket), vagy a kotlósoknak tojást adó tojó vagy húzáért tartott állat, 6300 növendék tojó-tyúk és növendék kotlós tyúk élhet; (el kell különíteni őket nem több, mint 4800 egyedszámú csoportokra;) vagy 10 x 200 tojófürt; maximum 1000 pulyka; 2500 fiatal kakas vagy gyöngytyúk; 1000 lúd, 1000 kacska vagy 10 x 500 hizlalni való fürj tartható.

A már megépített épületekre mentességeket az illetékes országos szervezet tud engedélyezni. Minden új épület a jelen irányelvnek kell, hogy megfeleljen.

Az éghajlati zónától függően ésszerű több-klimájú (változó klímájú) istállókat, eltérő klímazónákkal kínálni (belül meleg-istálló, elhatárolt télikerttel és ahhoz kapcsolódó baromfi kifutóval, amely a legelő-kifutóhoz kerülhet hozzászámításra).

A baromfi kifutó legyen bekerített, de lefedés nélküli, átjárási lehetőséggel a legelő-kifutóhoz, kapirgálásra alkalmas, ugyanakkor nedvesség megkötő anyaggal legyen betervezve, amely az istálló közeli legelőt a nagyon magas trágyamennyiség behordásától védi.

A lúd- és kacsalegelőkön egy homokréteg elegendő.

A többklímájú istállóknak a tojótyúkok éjszaka nagyobb állat sűrűségben tarthatók. A télikertben a maximális négyzetméterenkénti állatsűrűség: 10 tojótyúk, vagy szülő, vagy 16 növendék tyúk, vagy 48 kg élőtömegű húsbaromfi.

A melegistállóban, amennyiben a csapóajtó nyitva van, maximum 8 tojótyúk, vagy 13 növendék, vagy 24 kg élőtömegű húsbaromfi tartható. Ebben az esetben a csapóajtó automatikusan kell, hogy nyíljon. Csak e feltétel megléte esetén lehet a télikertet az istálló területéhez számítani.

Az állománysűrűség, a kilépő nyílások száma és nagysága, a takarmányozási és itató berendezések, a megemelt ülő-rudak és a szalmázott fészkek, vagy hasonló, lágy betétek mindig az állatok méretéhez kell, hogy kialakításra kerüljenek.

A ketreces tartás nincs megengedve

Fiatal baromfik és tojók részére előírt a kifutó.

Más baromfinak kifutóhoz, vízi szárnyasnak vízfelülethez is hozzáférést kell biztosítani

Tojásrakáshoz tojófészkekről kell gondoskodni

Tilos a csőrkurtyítás

Előírás az éjszakai legalább nyolc óras, megszakítás nélküli sötét szakasz.

Az aktivitási szakban az állatok az istálló különböző klímazónáihoz ne férhessenek hozzá. A télikert és az istálló legyen világítással felszerelve.

Az istállózónák közötti átjáró nyílások minimális mérete 1 m / 150 tojótyúk, 250 növendék és 500 kg élőtömeg a hízóbaromfinál. Az átjárók magassága úgy méretezendő, hogy az állatok felemelkedve tudjanak átjutni. A megemelt ülésszinteknek trágyacsatornával is rendelkezni kell. Egymás felett 3 szintnél több nem hozható létre. A mozgási terület legalább egy harmadát almozni kell.

A legelői kifutó meg kell feleljen az adott faj természetes szükségleteinek. A tyúkoknál a terület minimum 40%-át egyenletesen évelőkkel, valamint védelmet biztosító elemekkel kell beültetni (pl. bokrok, fák). Egynyáriak vagy művi védőelemek addig használhatók, amíg az évelő állomány el nem éri a terület 40%-os lefedését. A mobil ólak kivételt képeznek. A minimális, egy baromfira jutó terület tojótyúkoknak és tenyészállatoknak 4m²; hízócsirkének 1m²/kg élőtömeg, de legalább 4m²/állat, 10m² a pulykának, 5m² a kacsának. Ludaknak legalább 4 m²/kg élőtömeg legelőfelületre van szükségük és minimum 15m²/lúd élettérre, és nincs maximalizálva a legelői kerítés távolsága.

A legelői kerítés a tojótyúknál, a hízócsirkénél és a pulykánál maximum 150 méter távolságra lehet az óltól, míg a kacsánál maximum 80 méter távolságra lehet. A ludaknál nincs korlátozás.

Hogy a kórokozó csírák, mint a szalmonella, a Campylobacter stb. fertőzésveszélye a növendék tyúkok felnevelési fázisában minimalizálható legyen, a legelőre járás helyett egy nagyobb baromfiudvar is elegendő.

A kotlás és a kelés az ellenőrzési folyamatba bevonásra kerül.

5.5. Takarmányozás

Takarmányozás területén minden gazdaság törekedjen az önellátásra.

A takarmány meg kell, hogy feleljen a faj, a korosztály, a teljesítmény és a faj fiziológiai igényének, úgy, hogy emellett az állatok ásványi anyag igényét is kielégítse. A szükséges ásványi anyagok és nyomelemek, amennyiben lehetséges, természetes forrásból adódjanak (gyógynövények, lomb stb.)

Az állatok takarmányozásának alapja a gazdaság saját természetű takarmánya. A takarmány szárazanyagának legalább 50%-a a saját, vagy egy üzemi együttműködésben lévő másik Demeter-gazdaságban teremjen. (lásd: ANG14 7. Függelék).

Saját takarmánytermesztés az állatságos tartás előfeltétele

A Demeterre éppen átálló területről való legeltetés lehetőleg a fiatal állatokra, szárazon álló tehenekre és anyajuhokra korlátozódjon. Fejős tehenek és juhek esetén, 3 hónapon belül eladásra kerülő állatok, kotlós tyúkok esetén lehetőség szerint teljes Demeter-terület legeljenek.

Az abrak főképpen gabonából és pillangósokból álljon. Az ipari melléktermékekkel való etetés nem megengedett. Állati termékek adása nem megengedett (kivéve a tejet, a tejtermékeket, a savót és a tojást).

Extrahált melléktermék etetés nincs megengedve

Antibiotikumok, szulfonamidok, kokcidiosztatikumok, hormonok, szintetikus szerves vegyületek és gyógyszerek a takarmányban adalékanyagként nem szerepelhetnek. Nem engedélyezett az izolált aminosavak, a „hozamfokozók”, „teljesítményfokozók” (takarmányozási antibiotikumok és porbiotikumok), valamint a szintetikus kémiai takarmányadalékok etetése sem, kivéve a vitaminokat.

Takarmányadalékok használata korlátozott.

5.5.1. Vásárolt takarmány és átállási takarmány

Amennyiben a gazdaságba takarmányt hozunk be, Demeter minőség előállítására szempontjából különleges gondosság szükséges annak

kiválasztásánál.

A takarmányt lehetőleg elismert Demeter-gazdaságból vásároljuk.

- Az etetésre szánt átlagos évi adagnak legalább a kétharmada (szárazanyagban) Demeter takarmány kell, hogy legyen,
 - a napi adagra számított takarmány-adagra vonatkozóan a következők vonatkoznak:
 - Napi szinten a takarmányadag szárazanyagban számított 50%-a lehet Demeter átállási státuszú (2. éves átállásból, vagy még régebbiből), amely lehet vásárolt, vagy származhat saját gazdaságból;
 - Saját, 1. éves Demeter-átállási területről való takarmány 20% lehet, szárazanyagban számítva;
 - A napi adag szárazanyagának 20%-a származhat biogazdálkodási területről vagy biogazdálkodásra való átállásban levőről (2. évtől);
 - Átmenetileg, addig, míg Demeter-takarmány nem lesz megint kapható, a napi takarmányadagban a biotakarmány elérheti az 50%-ot, szárazanyagban számítva. Ehhez az országos szervezet kivételes engedélyre van szüksége;
- (lásd: ANG13: 7. Függelék)
- Minősített átállási Demeter takarmány és 1. éves átállási takarmány + az ökológiai területről való takarmány együtt nem lehet több, mint a napi adag 50%-a.

Lehetőség szerint Demeter gazdaságból kell vásárolni behozott takarmányt.

Az éves takarmányadag legalább 2/3 része Demeter minőségű legyen

Amennyiben Demeter minősítésű állatok Demeterre való átállásban lévő területen legelnek (pl. ha az üzem újonnan kiegészülő legelőket állít át):

- Az Átállás Demeterre minősítésű legelőkön legeltetett állatok esetében figyelni kell arra, hogy az éves takarmány (SzA) legalább 2/3 része **Demeter-gazdaságból** származzon, továbbá az általános bio-irányelvekre is figyelni kell.

- A Demeter átállási területek legeltetése, amennyiben lehetséges, fiatal állományokra, szárazon álló tehenekekre és szárazon álló anyajuhokra korlátozódik. Fejés alatt lévő tehének és anyajuhok, olyan állatok, amelyek 3 hónapon belül értékesítésre kerülnek valamint tojótyúk, amennyiben lehetséges, teljes Demeter minősített területen legeljenek.

- Első éves Demeter átállásban (nulladik év, amelyet minősítés még nem követ) lévő üzemben termesztett takarmány szálastakarmányt fogyasztó állatoknál az éves takarmány 20%-ig, míg az egyéb állatoknál 10%-ig hasznosítható.

- hagyományos takarmány vásárlása nincs megengedve.

Takarmány, takarmány-kiegészítő, takarmány-adalék, ásványi anyag, vitaminkeverék vásárlásánál meg kell állapítani, hogy a Demeter Irányelvek be vannak-e tartva. Azt is biztosítani kell, hogy a termékben géntechnológiával módosított szervezet vagy annak származéka ne fordulhasson elő. A rendelkezésre nem állást az évi tanúsítási eljárás során bizonyítani kell. Vásárláskor dokumentálni kell a származást, jelölést, tömeget és felhasználást.

Takarmányféleségek vásárlása a 2. és a 3. Függelékben van szabályozva

5.5.2. Fejőstehenek, birkák, kecskék és lovak takarmányozása

A takarmányozás feleljen meg az állat mivoltának, és nagy részét szálastakarmány alkossa (pl. zöldsztakarmány, széna, szenázs), de legalább 60% (az egész évi takarmány szárazanyagára számítva) ebből álljon. Nyáron túlnyomóan zöldet kell etetni; törekedni kell arra, hogy a takarmány

Lehetőleg magas legyen a szálastakarmány részaránya

jó részét legelve fogyassza az állat.

Télen az állatok minél több szénát kapjanak (tehenek legkevesebb 3kg/állat/nap, – a kis kérődzők arányosan kevesebbet).

Ha a klíma olyan, hogy jó minőségű szénát készíteni nem lehet, a Demeter International kivételt tehet, vagy az illetékes országos szervezet adhat engedélyt a virágzás után készített szenázs vagy pillangós-szilázs hozzávetésére.

Az alaptakarmány nem állhat egész évben silózott takarmányból.

A vásárolt ökológiai takarmány aránya nem lehet több 20%-nál.

Állati eredetű takarmány etetése tilos, kivéve a tejet és tejterméket.

A tisztán legeltető gazdaságok, ahol a gabonatermesztést a klíma nem engedi meg, ezen kívül a szegény vegetációjú, vagy szélsőséges adottságú területeken gazdálkodóknak az országos szervezet adhat engedélyt, megfelelő igazolás ellenében takarmány vásárlására (lásd: ANG14 7/14 Függelék).

5.5.3. Hízómarhák takarmányozása

A takarmányadagot a kérődzőknek megfelelő módon kell összeállítani, és az minden évszakban legalább 60% szálastakarmányt (szénát, silózott takarmányt vagy takarmányszalmát) kell tartalmaznia. Az alaptakarmány jó része szilázs lehet. A nyári adagban zöldtakarmány kell, hogy legyen.

5.5.4. Tenyés- és hízóborjak, csikók, bárányok és gidák takarmányozása

A takarmányozás tejjel, főképpen az anyaállat tejével, lehetőleg saját gazdaságban termelt szálastakarmánnyal és darákkal történjen. A borjak és csikók legalább három hónapig, a juhok és kecskék 45 napig kell, hogy tejet kapjanak. Tisztán tejen tartani az állatokat, szálastakarmány nélkül nem lehet.

A tej és tejtermék kivételével mindenféle állati eredetű takarmány etetése a kérődzőknél tilos.

A tejtermeléssel nem foglalkozó gazdaságok a vásárolt borjakat elismert, tanúsított biogazdaság tejével kell, hogy felneveljék, vagy már ilyen gazdaságból kell, hogy vásárolják a növendékeket.

Az így felnevelt állatok leghamarabb 6 hónappal az itatás befejezése után, az Irányelveknek megfelelő takarmányozást és tartást követően adhatók el „Demeter” védjeggyel.

5.5.5. Nomád=rideg állattartás és legeltetés nem művelt területen

A vándorló csordák, nyájak állatainak termékei csak akkor adhatók el Demeter védjeggyel, ha a takarmány 2/3 része saját Demeter gazdaságból származik és legalább fele biodinamikusan művelt területről származik. A maradék származhat olyan extenzív gazdálkodású területről, amelyet nem kezeltek szintetikus trágyázó- vagy növényvédő szerrel, beleértve a természetvédelmi területeket is, illetve olyan területekről, ahol a biodinamikus permetezés nem oldható meg lejtő vagy megközelíthetlenség miatt.

(lásd: ANG4A 7. függelék)

5.5.6. Idegen állatok bérlegeltetése Demeter legelőn

Hagyományos tartásban lévő állatokat csak akkor szabad a Demeter legelőre hajtani, ha a Demeter gazdaság állatai nincsenek ott ugyanabban az időben. Ezt az országos szervezetnek engedélyezni kell. (lásd: ANG15: 7. Függelék)

Tilos a kizárólagos silóztatás

A tej és tejtermék kivételével állati eredetű takarmány etetése tilos.

Bio eredetű takarmány vásárlása max. 20% lehet. A hagyományos takarmány etetése ki van zárva (lásd 2. Függ.)

Tisztán tejen hizlalni tilos

Csak a tej és tejtermék lehet állati eredetű a takarmányban

A vándorló juhászatra ugyanazok a szabályok érvényesek, mint a gazdaságban tartott juhokra

Hagyományos vendégállatok csak egyedül legelhetnek a biodinamikus legelőn

5.5.7. Demeter-állatok a községi legelőn

A Demeter gazdaságok állatai akkor tarthatók a közös legelőn, ha

- a legelőn legalább három év óta nem használtak az Irányelvekben tiltott szert,
- ha a hagyományos állatok extenzív tartásban vannak.

A közös legeltetés ideje alatt csak akkor adható el a tej Demeter védjeggyel, ha az állatokat a többitől elkülönítve legeltették. Kivételes engedélyt az országos szervezet adhat.

Konvencionális takarmány-kiegészítőket etetni nem szabad.

A tej és a hús akkor adható el Demeter jelöléssel, amint a tehenek Demeter takarmányt kapnak; Kivételes engedélyt az illetékes országos szervezet adhat.

(lásd: ANG16 7 Függelék)

A Demeter-állatok legelhetnek a községi legelőn, de termékeiket csak akkor minősítik újra, mikor megint Demeter takarmányt kapnak.

5.5.8. Sertések takarmányozása

A takarmány teljes megtermelésére itt is törekedjen a gazdaság.

A sertésnek naponta friss, szárított vagy silózott szálás takarmányt kell adni, lehetőleg lédús takarmányt is etetni kell. (pl. szilázs, répaszelet stb.).

Az átlagos adagot lásd az 5. 5. 1. fejezetben.

- Azokban a gazdaságokban, ahol 5 számosállatnál több sertést tartanak, a vásárolt takarmány mennyisége – beleértve a biodinamikus minőségű takarmányt is – 50%-nál (szárazanyagban mérve) nem lehet több.
- Az országos szervezet engedélyezheti maximum 50% ökológiai üzemben termelt takarmány vásárlását, ha Demeter takarmányt nem lehet beszerezni. Ezt igazolni kell.
- Saját, még át nem állt, de már az átállás első évében lévő területen termelt takarmány 10%-ban hozzáadható az átlagos napi takarmányadaghoz. Ez a szabályozás csak a már elismert Demeter gazdaságok újonnan szerzett területeire vonatkozik
- Hagyományos takarmány hozzávásárlása nincs megengedve.

A sertéseknek naponta kell lédús és szálastakarmányt adni

Az első átállási évben termelt takarmány 10%-ban szerepelhet átlagosan a napi takarmány adagban

Hagyományos takarmány nem keverhető a napi takarmány adagba

5.5.9. A baromfi takarmányozása

A takarmány egy részét úgy kell kijuttatni, hogy az állat a takarmányt keresni tudja. A tyúkalakúaknak takarmányuk 20%-át egész szemestakarmányként kell megkapniuk. A takarmányadag legalább 5%-a az alomban, vagy a legelői kifutóban kell felkínálva legyen, hogy az állatok azt keresni tudják. Strukturális tömegetakarmányt kell kínálni; a hízóbaromfinak egész szemekként a keveréktakarmányban.

Valamennyi szárnyasnak szemcsés zúzalékhoz hozzá kell jutnia. Az állatoknak nyílt vizet is kínálni kell; legalább egy itatótál. Ludaknak és pulykáknak a vegetációs szakaszban zöld legelőfelületre van szükségük. Demeter legelői ludak takarmányának legalább 35%-a (SZA) legelői zöldtakarmányt tartalmaz. A kacsáknak a vízben kell tartózkodniuk, hogy a takarmányt fel tudják venni.

Az illetékes szervezet a baromfi részére 50% minősített bio-takarmány hozzávásárlására engedélyt adhat, ha nem érhető el Demeter takarmány. Ha nem áll rendelkezésre, azt igazolni kell.

Saját termesztésű takarmány az első átállási évből, „Bio átállásból” de még minősítés nélkül” minősítési státusszal 10%-ban adható az állatoknak az

A fajnak megfelelő takarmányt kell a kínáltban legyeni.

Az átállás első évéből való takarmányt 10%-ig lehet az átlagos

átlagos takarmányadaghoz keverve. Ez a szabályozás csak a már elismert *napi adagba (SzA) keverni* Demeter gazdaságok újonnan művelésbe vont területeire vonatkozik.

Kivételt tehet az illetékes országos szervezet: max. 10%-ig konvencionális takarmányt (SzA) kaphatnak a pulykacsibék a hizlalás 10. hetéig. (ANG17: 7 Függelék)

Más konvencionális takarmány nincs megengedve.

5.6. Tenyésztés és jelölés

5.6.1. Tenyésztés

Az állatok elismert biodinamikusan gazdálkodó üzemben szülessenek, lehetőleg ott élő állományból (csordából, nyájából stb.). A baromfiknál törekedni kell a természetes költésre.

Saját apaállat tartása megfelel a biodinamikus gazdálkodási mód alapelveinek, és ezért erősen ajánlott. A mesterséges megtermékenyítés nem pótolja eléggé a gazdaság saját csordájában a hím-elem működését, ezért nem ajánlott.

Embrió átültetés és génmanipuláció nincs megengedve

Génmanipulációból származó állatok tartása nincs engedélyezve.

Ugyancsak nincs megengedve a biotechnológiai módszerek (pl. embrió átültetés, sperma-megosztás stb.) alkalmazása sem.

5.6.2. Jelölés és tenyésztési napló

Minden saját és vásárolt állatot fülszámmal vagy más módon tartósan és egyértelműen jelölni kell.

Baromfi és más kistestű állat esetében ideiglenes jelölésről kell gondoskodni. A vásárolt állatok származását papírjaikkal igazolni kell. Lehetővé kell tenni, hogy az állat eredete követhető legyen a gazdaságig, ahol született, és a szülőállatokig.

Az istállónaplóban vagy hasonló értékű dokumentumban kell vezetni az állatok érkezését és távozását; pontosan azonosítható kell, hogy legyen az állat és származása

Istállónaplót kell vezetni (lásd még 5.8. Állatok gyógyszeres kezelése), ennek alapján az eladás helyétől a születés helyéig kell visszavezethető legyen az állat és az állati termék. Hasonló dokumentáció, pl. Tenyésztő szervezetek nyilvántartásai pótolhatják az istállónaplót.

5.7. Az állatok származása, állatvásárlás és eladás

A) Tenyésztésre és állománybővítésre az állatokat elsősorban elismert biodinamikus gazdaságból kell beszerezni. Ökológiailag, tanúsított gazdaságból csak akkor lehet vásárolni, ha az előbbiben nem kapható. A tanúsító Demeter szervezet engedélyezi az ökológiai gazdaságból való vásárlást, amennyiben nincsen Demeter állat. (Szarvasmarhánál ez az állománynak maximum 40%-a lehet), de csak a következő esetekben:

Hagyományos eredetű állat csak külön engedéllyel vásárolható

- ritka fajtáknál,
- új állomány kialakításakor
- ha egy gazdaság olyan földet bérel, ahol már állatok vannak
- apaállatok esetében (hímnemű tenyészállatok)
- fajtaváltásnál
- újfajta bevezetésekor.

(lásd APP18: 7. Függelék)

Ha a vásárolt állatok tanúsított biológiai üzemből származnak, az Irányelvek szerinti tartás és takarmányozás után Demeter áruként eladhatók (lásd a táblázatot).

Hagyományos gazdaságból eredő állatokat nem lehet Demeter védjeggyel eladni

Konvencionális származásból vásárolt állatok, vagy amelyek az átállítás előtt

születtek – kivéve a kecskéket és a tenyész-sertéseket – nem adhatók el Demeter védjeggyel

B) Híztlálás céljára vásárolt állatok, amelyek húsa Demeter minősítéssel kerül értékesítésre kizárólag elismert biodinamikus vagy ha ilyen nem kapható, akkor tanúsított ökológiai gazdaságból származhatnak. Azok a kisgazdák, akik néhány állatot önellátásra tartanak, csak erre a célra konvencionális származású állatot is vehetnek a sajátjuk mellé. Ez csak akkor van megengedve, ha Demeter vagy tanúsított ökológiai gazdaságból nem kapható állat. Az állatokat aztán lehetőség szerint a Demeter Irányelveknek megfelelően kell tartani és takarmányozni. Nincs megengedve ezeknek az állatoknak a Demeter védjeggyel való jelölése.

Híztlálásra csak Demeter vagy ökológiai gazdaságból szabad vásárolni

5.7.1. Tej, fejőstehenek és borjak

A tejet akkor lehet piacra vinni „Demeter gazdálkodásra való átállásból” jelöléssel (logóval), ha olyan takarmányt kaptak a tehenek, melyek tanúsításán ez áll.

Tej: a jelölés a takarmány elismerési foka szerint alakul

Ha az eladásra javasolt tej még nem felel meg az Irányelveknek, a gazda a jelölést „Demeter gazdálkodásra való átállásból” csak akkor használhatja legkorábban, mikor 18 hónap már elmúlt az átállítás elkezdése óta. A tej Demeter tanúsítása akkor lehetséges, mikor a takarmány tanúsított Demeter területről származik (lásd: 5. 5.1.).

Ha egyes hagyományos teheneket vásárol a gazdaság, azok teje az Irányelvek szerinti tartás és takarmányozás hat hónapja után adható el „Demeter gazdálkodásra való átállásból” vagy Demeter jelöléssel, a takarmány státuszától függetlenül.

Demeter-tej eladáshoz 6 hónapos várakozási időt kell betartani, ha hagyományos teheneket vásárolt az üzem

Az elismert ökológiai gazdaságból vásárolt tenyészállatok legkevesebb 12 hónap Irányelvek szerinti tartás és takarmányozás után adhatók el Demeter jelöléssel.

A dajkatehenek esetében is igyekezni kell, hogy a vásárolt borjak elismert Demeter gazdaságból jöjjenek. Ha ez nem lehetséges, a borjaknak legalább elismert ökológiai gazdaságból kell származniuk.

Hagyományos tenyészborjakat csak a mindenkori országos szervezet engedélyével szabad vásárolni (lásd: 7/18 Függelék).

5.7.2. Hízómarhák

Ha az állatok vásárlása hizlalás céljából, ökológiai gazdaságból történik, akkor az állatot életidejének legalább 2/3 részében kell a Demeter jelölés jogosságához az Irányvonalaknak megfelelően tartani és takarmányozni.

Az átállítás alatt a gazdaságban világra jött állatok, vagy amelyeket konvencionális gazdaságból vásároltak, nem adhatók el Demeter vagy „Demeter gazdálkodásra való átállásból” jelöléssel.

ÖKOLÓGIAI VAGY HAGYOMÁNYOS SZÁRMAZÁSÚ, VÁSÁROLT ÁLLATOK TERMÉKEINEK JELÖLÉSE

Termék Szarvasmarha	Elismertség az állat vásárlásakor	Tartás és takarmányozás	Jelölés
Tej	Bio		Demeter
Tej	Hagyományos	6 hónap	Demeter
Hús, hízott	Bio	Min. 2/3 életidő	Demeter

Hús tenyész	Hagyományos		Nem adható el Demeter vagy Demeter átállási elismertséggel
Hús tenyész	Bio	Min. 12 hónap	Demeter

5.7.3. Juh és kecske

Vásárlás esetén az 5.7. fejezet rangsora érvényes.

A vásárolt hagyományos tenyészállatok tejét 6 hónap után lehet Demeter jelöléssel eladni.

A vásárolt konvencionális állatok húsát 6 hónap után „Demeter gazdálkodásra való átállásból” jelöléssel, de a konvencionális gazdaságból vásárolt kecskék húsát csak egy év után lehet Demeter jelöléssel eladni.

Tej:

Hagyományos helyről származó állat vásárlásakor a tej Demeter jelöléssel történő eladásra 6 hónap a várakozási idő

ÖKOLÓGIAI VAGY HAGYOMÁNYOS SZÁRMAZÁSÚ, VÁSÁROLT ÁLLATOK TERMÉKEINEK JELÖLÉSE

Termék Juh és kecske	Elismertség az állat vásárlásakor	Tartás és takarmányozás	Jelölés
Tej	Bio		Demeter
Tej	Hagyományos	6 hónap	Demeter
Hús	Bio	min. 6 hónap	Demeter
Hús	Hagyományos	6 –tól 12 hónap	Demeter gazdálkodásra való átállásból
Hús (csak kecske)	Hagyományos	12 hónapnál több	Demeter
Gyapjú	Bio vagy hagyományos	több, mint 12 hónap	Demeter

5.7.4. Sertés

Vásárláskor az 5.7. fejezetben leírt sorrend érvényes a fiatal nőstény állatok tömeges vásárlásának korlátozására és l. az egyebekre vonatkozó adatokat.

A malacok vásárlásakor előnyben kell részesíteni a Demeter gazdaságok állatait. Ha ilyen nem áll rendelkezésre, akkor tanúsított ökológiai gazdaságokból is lehet vásárolni. A hízalásra szánt malacok csak ökológiai és Demeter gazdaságokból származhatnak. Hagyományos gazdaságból csak akkor vásárolható malac, ha ökológiai eredetű nincsen, de akkor is kell a kivételes engedélye az illetékes országos szervezetnek (lásd: ANG19 7 Függelék)

Frissen született, hagyományos malacok 25 kg súly alatt vásárolható az első állomány beállításakor. A malac korban vásárolt hagyományos sertést 6 hónapig kell az Irányvonalaknak megfelelően tartani és takarmányozni a gazdaságban, akkor adható el vágóállatként „Demeter gazdálkodásra való átállásból” (vagy: biodyn) jelöléssel. Csak almozott tartásból való malacokat szabad vásárolni, amelyek farkát nem csonkolták.

Hagyományos malacokat csak engedéllyel lehet vásárolni, ha Demeter vagy bio-tenyésztésű malac nem kapható.

Csak Demeter vagy minősített öko gazdaságból származó malac kerülhet hízalásra.

Konvencionális malacokat 6 hónap előírt tartás és takarmányozás után „Demeter gazdálkodásra való átállásból” jelöléssel lehet eladni.

ÖKOLÓGIAI VAGY HAGYOMÁNYOS SZÁRMAZÁSÚ, VÁSÁROLT ÁLLATOK TERMÉKEINEK JELÖLÉSE

Eladó termék Sertés	Az a státus, amellyel az állat behozatalakor rendelkezik	Behozatali kor	Tartás és takarmányozás.	Jelölés
------------------------	---	----------------	-----------------------------	---------

Hús	Bio		min. ½ életidő	Demeter
Hús	Hagyományos	Max. 25 kg-os malac, rögtön elválasztás után	min. 6 hónap	Demeter gazdálkodásra való átállásból
Hús	Hagyományos (tenyészállat)		min. 2 év	Demeter

5.7.5. Baromfi

Naposcsibék vagy jércék vásárlása lehetséges. Érvényes az 5.7. fejezet 2. bekezdésében leírt rangsor. Hagyományos jércék vásárlása azonban nem lehetséges.

Vásárolt bio-tojóbaromfitól származó tojásokat vagy a konvencionális naposcsibéket el lehet adni Demeter jelöléssel, ha az Irányelveknek megfelelően vannak tartva és takarmányozva.

A fiatal, húskúrt tenyésztett kakasokat vagy más húsbaromfit „naposcsibe” kategóriaként lehet a gazdaságba behozni, azaz a keltetőt születésük utáni 3. napon legkésőbb el kell, hogy hagyják.

A baromfi behozatalnál előnyben részesítendő a minősített biodinamikus vállalkozásokból származó. Csak ha ilyen minősítésű nem szerezhető be, akkor lehet minősített bio-gazdálkodásból behozni baromfit. Ha utóbbi sem szerezhető be, akkor az érintett minőségbiztosító szerv engedélyezhet hagyományos gazdaságból származó „naposcsibe” behozatalt is.

Tojást Demeter jelöléssel csak az Irányelveknek megfelelő tartás és takarmányozás alapján lehet forgalomba hozni

Konvencionális helyről származó hízócsibéket háromnapos korukban kell betelepíteni.

Más hízóbaromfi a vásárláskor három naposnál fiatalabb kell, hogy legyen.

A legkorábbi vágásidőt figyelembe kell venni (20-as Melléklet, lásd: 8. Függelék).

Előnyben kell részesíteni a lassú növekedésű fajtákat.

Lassú fejlődésű fajtákat kell előnyben részesíteni

BIO VAGY HAGYOMÁNYOS FORRÁSBÓL VÁSÁROLT ÁLLATOK TERMÉKEINEK JELÖLÉSE

Termék Baromfi	Elismertség az állat vásárlásakor	Vásárlási kor	Tartás és takarmányozás.	Jelölés
Tojás	Jérce, bio	Max. 18 hét	Takarmánnyal azonos elismerés	Demeter/ Demeter gazdálkodásra való átállásból
Tojás	Hagyományos naposcsibe	Maximum három napos	Takarmánnyal azonos elismerés	Demeter/ Demeter gazdálkodásra való átállásból
Hízott baromfi	Bio		30 nap	Demeter
Hízott baromfi	Napos csibe, hagyományos	Kevesebb, mint 3 nap	Kakas 81 nap, csirke 150 nap	Demeter
Más hízott szárnyas	Hagyományos	Kevesebb, mint 3 nap	Érkezéstől a vágóhídig	Demeter gazdálkodásra való átállásból

5.7.6. Méhészeti termékek

A Demeter méhészet termelői munkáját és tanúsítását „Méz – Demeter méhészetből” és a további méhészeti termékek szabályozását az „Irányelvek - Méhészkedés és méhészeti termékek a Demeter, biodinamikus és az ezekkel kapcsolatban álló márkákhoz” szabályozza.

5.8. Állatok gyógyszeres kezelése

Az állatok egészségét elsősorban biztosíthatja: a gondos bánásmód, megfelelő fajta választása, jó tenyésztési és takarmányozási mód, egyes megelőző intézkedések, mint pl. az „állatságos” tartás. Ha mégis egészségügyi zavar lépne fel, annak közvetlen elhárítására illetve a fájdalom enyhítésére vonatkozó azonnali eljárásra van szükség. Ha a kezelést állatorvos felügyeli és azt megfelelően dokumentálja, a választott gyógyír eltérhet a leírt irányzattól annak érdekében, hogy az állat egészsége szempontjából, az ellenállóság kialakítása- és a környezeti aspektusok szempontjából a legmegfelelőbb megoldás születhessen meg.

Az organofoszfát tartalmú gyógyszerek, valamint a hormonkezelések az ivarzás szinkronizálására, vagy húsállatoknál a növekedési erély emelésére nem engedélyezettek.

Antibiotikum használata:

A nagytermetű és kistermetű szarvasmarhafélék, (Bovidae), tevefélék, lófélék, szarvasfélék és disznófélék esetében a cél az, hogy ellátásuk messzemenően antibiotikum-mentes legyen, csak a tisztán sürgősségi esetekben fordulhatunk antibiotikumhoz. Egy-egy állat évente maximum 3 kezelési-ciklust kaphat. Megelőző céllal nem - viszont minden használatukkor állatorvosi felügyelettel alkalmazhatók. Az emberi gyógyászatban kulcsfontosságú szerepet játszó antibiotikumok csak végső megoldásként alkalmazhatók. Makacs állomány-megbetegedéseknél erősen javasolt szakemberhez fordulni, hogy az állatállomány ellenálló képességét tenyésztési eljárásokkal miképpen erősítsük meg.

Külső élősködők – Az egyes állatok csak egy adag Ivermectin/Doramectin-t kaphatnak évente a myasis (légynyüvesség) megelőzésére, vagy az oestrus ovis ill. a rühesség (csak sertéseknél) elleni kezelésként. A teljes állomány kezelése csak más vérszívók elleni készítménnyel megengedett.

Piretroid rovarölők használata helyi alkalmazásra (nem az állat teljes testének kezelésére/merítéses kezelésre) engedélyezett, kullancsok, böglyök, bagócslegyek stb. ellen használhatók. További megoldások a védekezési eljárásokkal integrálva kell, hogy legyenek. Sinosad használata engedélyezett tetvek és légynyüvesség korlátozására juhoknál és kecskéknél.

Belső élősködők – Féregtelenítő szerek csak a diagnosztizált paraziták ellen és a megfelelő legelőhigiénia figyelembevételével kerülhetnek felhasználásra. A teljes állománykezelése nem engedélyezett, azonban Ivermectin és Doramectin felhasználása, mint belső élősködők elleni gyógyszer alkalmazása általánosan kizárt, kivéve májmétely és juhbagócs-lárva-betegség esetén, amennyiben nincs alternatív gyógymód. A szájon át való adagolást részesítjük előnyben a külsőleg történő kezeléssel és az injekciós adagolással szemben, utóbbi két eset csak végső megoldásként és állatorvos jelenlétében alkalmazható.

További követelmények baromfi, hízósertés, nyúl és más kistermetű állat esetében. A baromfiak, hízósertések és más kistermetű állatok körében elterjedő betegség esetén a teljes állomány kezelhető. A hízósertések és a

Természetes eljárásokat kell előnyben részesíteni.

Az állatok hormonkezelése az ivarzás szinkronizálására, vagy a növekedési erély növelésére nincs megengedve

Csak állatorvosi rendeletre és az állatorvos által vagy az ő útmutatásait követve adható szintetikus kémiai vagy antibiotikus gyógyszer

Antibiotikus gyógyszer rutinszerűen és megelőzésre nem adható.

Féregtelenítő szer csak ürülékvizsgálat után és tekintettel a legelő-higiéniára adható.

nyulak évi egy Ivermectin/doramectin kezelést kaphatnak rühesség ellen.

Azon állatok amelyek termelésben töltött élete egy évnél kevesebb, csak egy kezelési ciklust kaphatnak.

További eljárások évi háromszori kezelésre korlátozódnak.

Rutinszerű vagy megelőző eljárások olyan készítményekkel, amelyek a természetes gyógyászati eljárások közé nem sorolhatók, (pl. kemoterápia, antibiotikumok, élősködők elleni szerek) nem megengedettek, kivéve, ha törvényileg, vagy hatóságilag előírtak. Kivétel ezekből az engedélyezett féregirtó szerek (lásd feljebb) azon esetekben, ahol az élősködők az üzem környezetében, mint fertőzés került kimutatásra.

Az állatok egyéni és állomány szinten történő minden gyógyszeres kezeléséről pontos kezelési naplót kell vezetni. A naplóban kimutathatóan fel kell jegyezni az egyes eseteket: diagnózist, kezelési eljárásokat, gyógyszereket, a várakozási időt és a kezeléseket időpontját. A feljegyzéseket meg kell őrizni, és kívánságra be kell mutatni.

A kezeléseket a tartási naplóban (istállónaplóban) dokumentálni kell.

Allopatikus gyógyszerek adagolása esetén a törvényes várakozási idő kétszeresét kell betartani, de legalább 48 órát, ha nincs megadva a várakozási idő. (kivétel: antibiotikum kezelést követően negatív ellenanyag - Hemmstoffteszt - esete).

Az előírtnál kétszer hosszabb várakozási időt kell betartani.

Ha egy állat az előírt számú kezelésnél többet, vagy nem engedélyezett szerrel történő kezelést kapott, nem értékesíthető Demeter védjegy alatt.

5.9. Az állatok szállítása és vágása

Különös figyelmet kell szentelni az állatok levágásának. Tudnunk kell, hogy a húsfeldolgozás kezdetén egy lelkes lény halála áll. Etikus és morális belátások arra készítetnek, hogy minden egyes állatnál a szállítás és a vágás közti időben a lehető legmesszebbmenően mentesítsük az állatot a félelemtől, stressztől, fájdalomtól és ne hagyjuk szomjazni. A szállítás a lehető legrövidebb úton történjen, ezért a vágóhíd legyen abban a régióban, ahol az állat felnőtt.

Elektromos ösztökével tilos terelni az állatokat. A szállítás útja a lehető legrövidebb, ha megoldható: 200 kilométeren belüli legyen.

5.10. Tisztítás és fertőtlenítés

A megengedett eljárásokat lásd a 9. Függelékben

6. Kizárt a génmódosított (GMO) szervezetek, illetve a nanotechnológia használata

A géntechnológiával módosított szervezetek (GMO), azok származékainak és a nanotechnológia eredményeinek használata nincsen megengedve. Az Irányelvek szerint előállított termékek az ilyen GMO és GM-származékok felhasználása nélkül kell, hogy készüljenek. Bizonyos hagyományos üzemi eszközök esetében a szállítónak kötelezően bizonyítania kell, hogy a termék nem tartalmaz olyasmit, ami genetikailag módosítva van. (Lásd 2. Függelék)

Géntechnológiával módosított szervezetek, ill. azok származékainak használata tilos.

Mivel a környezetre, emberre és állatokra való hatásuk nem tisztázott, a Demeter International az elővigyázatosság elvét alkalmazza az ember által előállított nano-részecskékkel kapcsolatban. Utóbbiak használata sem a Biodinamikus gazdálkodásban, sem a Demeter minősítésű termékekben nem megengedett. A 100 nanométernél kisebb részecskék használata a lehető legnagyobb mértékben kerülendő úgy a táplálásban, mint a hozzávalókban

vagy a kiegészítő- és adalékanyagokban. Mindezek ellenére e követelmény nem újít teljes biztosítékot arra, hogy az ember által alkotott nanorészecskéktől mentesek legyünk ezen anyagok átható volta, továbbá a feltüntetésük törvényi szabályozásának hiánya, illetve jelenlétük analitikus kimutathatatlansága miatt.

7. Átállás, elismerés, szerződés

Az átállás egy átalakulási folyamat, melynek során az üzem több lépcsőben éri el új állapotának fokozatát.

7.1. A gazdálkodó ember átállása

Bár a biodinamikus gazdálkodási mód e gazdálkodás alapjai, és mögöttese iránti érdeklődésre épül, a mezőgazdasági ismeretek és képességek mégis nélkülözhetetlen előfeltételei a sikeres gazdálkodásnak. Ajánlatos, hogy a gazda tagja legyen egy biodinamikus gazdálkodási móddal foglalkozó regionális munkaközösségnek, ahol szakmai tapasztalok cseréjével, közös tartalmi munkával a kölcsönös segítséget megadják egymásnak.

7.2. Az mezőgazdasági üzem átállítása

A fejlesztés irányát megmutató, individuális vezérlő képre van szükség ahhoz, hogy egy üzem átalakuljon biodinamikus gazdasággá. A vezérlő kép szerint fog a gazda a tanácsadóval együtt létrehozni egy átállási tervet; ez tartalmazza a gazdasághoz tartozó területeket kultúrájuk és nagyságuk szerint, a részletes üzemi tükört (leírást), a trágyázási tervet, az állattartás fejlesztési tervét és a környezeti károsanyag-bevitel csökkentésének a helyhez illeszkedő eljárásait, (pl. ipartelep, nagy forgalmú út esetén); esetleg a hagyományos szomszédától érkező anyagok elterelésének a módját.

Egy üzemleírást és egy átállási tervet kell bemutatni

Az üzemi tükör a területek pontos fekvését mutatja meg, de a talajállapotot és a meg nem engedett szerek utolsó használatának idejét is.

Az átállást az egész üzemre szóloán, azaz: egyben kell végrehajtani

Az országos szervezet kérhet szermaradvány analízist vagy más, különleges környezeti hatások vizsgálatát.

A gazdaságot a maga egészében, egy lépésben kell átállítani. Megalapozott esetekben (lásd: ANG21 7 Függelék), előfordulhat, hogy a területek vetésforgó szerint haladva, lassanként kapják meg az elismerést, ha az egész gazdaság már ökológiailag van művelve. A még át nem állt területeket ebben az esetben, térben és tárgyokban követhetően elkülönült üzemegységként kell kezelni.

Az átállás maximum öt év alatt történjen

A párhuzamos termelés nincs megengedve. Ha a különböző státuszú területeken ugyanazt a fajtát termesztik, a termést az alacsonyabb státuszú fokra minősítik vissza. Amennyiben készítenek egy átfogó leírást a termékek elkülönítését biztosító eljárásokról, az illetékes szervezet engedélyezheti ugyanazon faj eltérő fajtáinak termesztését árunövények, valamint takarmánynak termesztett gabona és szemes pillangósok esetében. Kivételt az évelő kultúráknál engedélyezhetnek (lásd: ANG22 7 Függelék). Mindezekben az esetekben pontos dokumentációra van szükség.

Párhuzamos termelés nem lehet

Az átállás elismerése után legkésőbb öt évvel az egész gazdaság, beleértve az állattartást is el kell, hogy érje a Demeter elismerést. A hosszabb átállási időre engedélyt kell kérni (lásd ANG23. 7 Függelék). Ugyanaz a gazdaságvezető egyidejűleg nem vezethet egy Demeter és egy hagyományos üzemet.

Felelős a gazdaság vezetője

7.3. Demeter elismerés és védjegyhasználat

A „Demeter tanúsítvány”-t akkor kaphatja meg évente egy gazdaság, ha az irányelveknek megfelelően gazdálkodik, és ezt egy elismert ellenőrző szervezet és a Demeter-ellenőr, ezen felül az adott országban a mindenkori tanúsító szervezet (egyeztetve a Demeter International-lal) jóváhagyja. A gazdaság ezzel fel van

jogosítva arra, hogy használja a Demeter jelölést („Átállásban Demeterre”, vagy „Demeter”), mint védjegyet minden termékén, megjelölve az elismertségi státuszt. Az üzem vezetője évente kérvényezi a Demeter elismerést. Az elismertség fenntartásának feltétele az üzem évente történő ellenőrzése, amely magában foglalja az üzem teljes bio és Demeter ellenőrzését. A Demeter ellenőrzést az országos szervezet (ennek hiányában a Demeter International) által elismert és megbízott ellenőr végzi. Az elismeréshez egy üzem-értékelés csatolandó. Az elismertséget az illetékes minősítő bizottság, vagy egy tanúsító mondja ki. Vezetni kell az istállónaplót, melyben az állatállomány változásait, a takarmányvásárlást és a gyógyszer használatot kell dokumentálni. Az első elismerést a mindenkor országos szervezet megbízottja kezdeményezi. A szükséges űrlapokat, dokumentumokat az üzem, kérés nélkül megkapja. Az üzemvezetésre jelentős hatást gyakorló tervezett változásokat vagy eljárásokat meg kell beszélni az adott országban működő szervezet megbízottjával. A keletkezett mezőgazdasági termékek sorsát dokumentálni kell faja, tömege és az átvevője szerint, illetve a végső fogyasztónak történő eladásokat a napi forgalom szerint. – Ha kétszeri írásbeli figyelmeztetés ellenére az irányelvek szerinti működés nem áll helyre, az illetékes országos szervezet a szerződést felmondhatja.

7.3.1. Az átállás elismerése

Az átállás elismerésének feltétele, amint az átállásról szóló fejezetben le van írva, az Irányelvek szerinti gazdálkodás az egész üzemben. A védjegy használatának ekkor a következő feltételei vannak:

- Az első átállási évből származó termékeket ökológiai gazdálkodásra vonatkozó jelzéssel, mint pl. „ökológiai termesztésből”, vagy „biodinamikus termesztésből” – ellátni nem szabad.
- Azok a termékek, melyek az átállás kezdetétől számított 12 hónap után lesznek betakarítva, piacra vihetők a „Demeter gazdálkodásra való átállásból” vagy „biodyn” utalással. Azok a termékek, melyeket 36 hónappal az átállás megkezdése után takarítottak be (évelő kultúrák), vagy 24 hónappal az átállás kezdete után vetettek, illetve nőttek, a gazdaság elismerése után „Demeter” jelzéssel vihetők piacra.

Az idő meghosszabbítását okozó kivétel:

Ha a hagyományos művelés nagyon intenzív volt egy üzemben vagy egy táblán, akkor egy 0-év előzheti meg a fent jelzett átállási időt.

Az idő lerövidítését engedélyező kivételek:

- Ha egy üzemben bizonyíthatóan extenzív művelés zajlik, akkor már az első átállási év után megkaphatja a „Demeter gazdálkodásra való átállásból” jelzést. A második évben teljes Demeter minősítés lehetséges.
- Ha egy üzem, vagy annak része minimum egy éve bio-minősítéssel bír, az átállás első évének termékeit elláthatja az „Átállás Demeterre” címkével. A második évben teljes Demeter minősítés lehetséges.
- Ha egy gazdaság vagy egy terület már legalább három év óta ökológiai tanúsítást kapott, akkor már az első betakarításkor megkaphatja a teljes Demeter elismerést. Ennek feltétele a biodinamikus preparátumok teljes, irányelvek szerinti használata.
- A gazdaság egyes részeinek vagy újonnan szerzett területeknek az átállítására a fenti feltételek érvényesek, dokumentációs kötelezettségekkel.

Állati termékekre érvényes: a termék státusza alapvetően megfelel a takarmány státuszának, lásd az 5.7 Fejezet táblázataiban.

7.3.2 Szerződés

Ha a gazdaság vezetője minősítési kérelemmel fordul az illetékes országos szervezethez, akkor azt írásban kell, hogy megtegye. Ha minden előfeltételnek megfelelt, akkor a gazdaság egy szerződést, valamint egy kiegészítő megállapodást köt a védjegy használatáról, és ugyanakkor kérelmezi felvételét a régióban tevékenykedő biodinamikus védjegyhasználók munkaközösségébe. A védjegy használatának jogát egy év folyamára akkor kapja meg a kérelmező, mikor a szerződés és a tagfelvételi kérelem folyamata lezáródott. A gazdaság vezetője, vagy maga a gazdaság, tagja kell, hogy legyen az adott országos szervezetnek, mely szervezet a maga részéről együttműködő tagja kell, hogy legyen a Demeter Internationalnak. Az átállási szerződésnek dokumentálni kell, különös tekintettel a jelenlegi helyzetre, a szarvasmarha állomány eredetét.

7.3.3. A Demeter termékek értékesítése

Egy feldolgozó, vagy kereskedő számára való értékesítés feltétele, hogy a feldolgozó, vagy a kereskedő érvényes szerződéssel bírjon egy Demeter-tanúsító szervezettel. Ha ilyen nincs, akkor a termék nem értékesíthető Demeter márkajelzéssel vagy biodinamikus védjeggyel, és nem is közölhető, hogy Demeter, vagy biodinamikus termékről van szó. Egy Demeter védjegyfelhasználó termékeit korlátozás nélkül adhatja el kiskereskedőknek.

7.3.4. A társadalmi felelősség elve

A Demeter Irányelvek egyik alaptézise a társadalmi felelősség elve, amely magába foglalja az emberi jogok figyelembevételét és tiszteletben tartását. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) előírásai, amelyek több ország jogi rendszerébe is benne foglaltatnak, érvényesek a Demeter-minősítésű vállalkozások emberi-erőforrás vonatkozásaira is. A Demeter működés alatt tevékenykedő emberek egyenlő esélyben részesülnek etnikai háttérüktől, hitüktől és nemüktől függetlenül.

A cég vezetősége felelős azért, hogy a vállalkozásban működő személyek egészsége és biztonsága legyen garantálva, és senki ne kerüljön veszélybe munkája folytán. Minden munkatársnak jogában áll élni jogaival. Joguk van gyülekezni, kollektív szerződést kötni és megkülönböztetés nélkül képviseltetni magukat a cégvezetés fele. A Demeter vállalkozások társadalmi egyenlőtlenségek felszámolását célozzák meg, mint például a társadalmi jogok hiányát, a kényszerített vagy nem megfelelő gyermekmunkát, az átlag alatti munkakörülményeket és az átlag alatti kereseteket; ill. céljuk erősíteni a munkabiztonságot és az egészségüggyel kapcsolatos lehetőségeket. Az évi rendszeres ellenőrzési procedúra során minden minősítettnek nyilatkoznia kell arról, hogy a fenti előírásoknak eleget tesz.

1. Függelék: Állatsűrűség (állatállomány) számítás

Az állatsűrűség (állatállomány) a Trágyaegység alapján számítandó.

Egy Trágyaegység 80 kg N + 70 kg P₂O₅ -nak felel meg.

Egy Nagyállategység (pl. egy tehén 500 kg névleges élőszúllyal) 0,7 Trágyaegységet termel évente

<u>Állatfaj</u>	<u>Állategység)</u>
Tenyészbika	1,2
Tehén.....	1,0
Növendék 2 év felett	1,0
Növendék 1-2 évig	0,7
Borjú	0,3
Juh és kecske 1 évesig.....	0,02
Juh és kecske 1 év felett	0,1
Ló 3 év alatt, csikó és póni	0,7
Ló 3 éves vagy öregebb.....	1,1
Hízó sertés (20-50 kg).....	0,06
Hízó sertés 50 kg felett	0,16
Tenyészkan	0,3
Koca (20 kg alatti malacokkal)	0,55
Koca malac nélkül.....	0,3
Malac.....	0,02
Tojótyúk(pótlás-csibe nélkül)	0,0071
Jérce	0,0036
Hízóbaromfi (csirke) Hízókakas (kappan)	0,0036
Hízókacsa	0,005
Hízó pulyka(tyúk)	0,0071
Hízóliba.....	0, 0036

Azon az állatoknál, amelyek termelésük miatt változó mennyiségű trágyát termelnek, a számításnál kiigazításokat kell tenni felfelé, vagy lefelé. A trágyaegységet a gazdaságban, évi átlagban található állatok száma alapján kell számítani.

2. Függelék: Vásárlásra engedélyezett takarmányfélések (csak tanúsított ökológiai származású takarmányt szabad vásárolni)

Az állatok takarmányozásának alapját a gazdaságban megtermelt takarmány képezi, törekedni kell a teljes önellátásra. Ha mégis be kell hozni a gazdaságba takarmányt, annak beszerzése a legnagyobb gondosságot követeli a Demeter minőség előállításának érdekében. Vásárláskor a következő sorrendet kell betartani: 1.) Elismert Demeter gazdaságból való takarmány 2.) olyan tanúsított ökogazdaságokból származó takarmány, mely tagja valamelyik ökoszervezetnek 3.) a (EGK) EU 834/2007-nak megfelelő ellenőrzött gazdaságból származó takarmány 4.) extenzív és természetvédelmi területekről való takarmány, ahol biztosan nem használtak műtrágyát és növényvédőt.

A vásárolt takarmány átlagos adagra számított szárazanyagának 50%-áig származhat még nem teljesen minősített biodinamikus területről, 20% származhat ökológiai termelést folytató gazdaság területéről. Saját gazdaság állandó területéről sem származhat több mint a napi adag 50%-a. **Hagyományos gazdaságból takarmány vásárlása nincs megengedve.** Az országos szervezet engedélyezheti az ökológiai természetből való takarmány 50%-ának vásárlását sertés és baromfi számára, ha nem áll rendelkezésre Demeter takarmány. A nem beszerezhetőséget igazolni kell.

A takarmány vásárlását dokumentálni kell, és mellékelni az évenként esedékes, Irányvonal szerinti gazdálkodás dokumentációjához.

a) Kérődzők takarmányozása

- alaptakarmány, mint: széna, szalma, szilázs, kukorica és takarmányrépa
- gabona, korpá és takarmányliszt
- hüvelyesek magja
- lombtakarmány
- gyógynövények
- melasz
- tovább nem részletezett réti és szántóföldi termékek
- a keverék takarmány a fenti komponensekből kell álljon
- gyümölcs- és zöldség-hulladékok
- feldolgozás melléktermékei (állati termék etetése tilos)

b) Sertések

- a fentiek mellett etethető még:
- sovány tej vagy sovány tejpör adalékok nélkül, tejtermékek
- természetes származású növényi olajok (ha nincs benne káros maradvány)
- tiszta növényi hulladékok

c) Baromfiak

- a+b felsoroltak mellett etethető még:
- fű és gyógynövény liszt
- paprika őrlemény

d) az alábbi hagyományos takarmányok, csak szükség esetén (pl. rendkívüli takarmánytermés kiesés, természeti katasztrófák idején, tűz esetén stb.) ha az országos szervezet szabad utat ad, de nem lehet géntechnológiával módosított termék.

- széna és szilázs, lehetőleg nem intenzív művelést folytató gazdaságból
- gabona és malomipari melléktermék
- pillangósok (pogácsa nem adható)
- olajos magvak, olajpogácsa, expeller (pelyhesítés maradvány-) pogácsa
- répa

A d) alatt jelzett eljárásokat a kivételes eset miatt a mindenkori országos szervezetnek is engedélyeznie kell (lásd APP 24: 7/24. Függelék).

3. Függlék: A takarmányban megengedett kiegészítő és adalékanyagok

- takarmánysó
- algamész, takarmánymész, kagylómész
- tengeri alga
- gyógynövény keverékek, ásványi anyag keverékek, vitamin premixek (de izolált aminosavak nem), lehetőleg természetes forrásból
- kőzetlisztek, csukamáj olaj (csak a nem-növényevőknek), szentjánoskenyér
- növényi olajok, korpák, sörélesztő, melasz, mint ásványi anyaghordozó, pormegkötő anyag és préseléshez használt segédanyag (a beltartalom max.2%-ában)
- méhészetekben: cukor (korlátozott mennyiségben, lásd: Irányelvek - Méhészkedés és méhészeti termékek a Demeter, biodinamikus és az ezekkel kapcsolatban álló márkákhoz)

A premixek nem tartalmazhatnak géntechnológiával módosított szerveget, és nem is lehetnek géntechnikai úton előállítva. A megfelelő írásbeli igazolást be kell mutatni az országos szervezetnek

Silózást megkönnyítő engedélyezett anyagok:

- takarmánycukor
- gabonatöret irányelvek szerint termelt gabonából
- tejsavképzők
- savó
- melasz, só, száraz- és nedves répaszelet

A takarmány kedvezőtlen időjárás melletti jó minőségének garantálása érdekében:

- (GMO-mentes) szerves savak

4. Függelék: Engedélyezett és korlátozottan alkalmazható trágya- és talajjavító szerek

Alapvető törekvés, hogy a gazdaság önmagát el tudja látni saját trágyájával. Az 1-4 pontokban említett vásárolt trágyaszereket csak szükség esetén vigye be a gazdaságba a gazda. A vásárlást különös gondosság kötelezettségével kell végezni, hogy a Demeter minőség megmaradjon. Ha csak lehet, a vásárolt trágyákat is kezelni kell a biodinamikus preparátumokkal. A gazdaság évi elismerése keretében a vásárolt anyagokat fel kell tüntetni. Adott esetekben szükség lehet a káros anyagok vizsgálatára is, (pl. zöldanyagból készült komposztnál). Új trágyaféleségeket csak a Demeter Internationallal, vagy az országos szervezettel történt egyeztetés alapján szabad kipróbálni.

1. Demeter és minősített ökológiai gazdaságból származó trágya- és talajjavító anyagok
 - komposzt
 - istállótrágya és hígtrágya (biogáz kinyerése utáni maradék is)
 - húgylé
 - szerves hulladék (pl. betakarítási maradványok stb.)
 - szalma

2. Nem minősített forrásból származó trágya- és talajjavító anyagok:
 - trágya; lehetőleg már a keletkezés helyén preparálva legyen (nem használható a hagyományos származású trágyalé és húgylé);
 - szalma és más növényi anyagok;
 - feldolgozási melléktermékek (Trágyaanyag tiszta szaruból, csont- és húslisztből, szárított vérből, amelyek ha lehet bio vagy biodinamikus minősítésű* állatoktól származzanak, haj- és toll-hulladék és más hasonló termékek) a gazdaságban keletkezett trágyához kiegészítésként, preparátumokkal komposztált formában;
 - Hal, komposztált vagy fermentált a preparátumokkal, nehézfém vizsgálat megkövetelhető. Feldolgozásból származó halliszt, vagy haltenyésztési halhulladék alkalmazása kizárt.
 - algatermékek;
 - frissen vágott fa hulladéka: fűrészpor, fatörmelék, fakéreg (ha nincs gombaölő vagy rovarölő szerrel kezelve) és a kezeletlen fa hamuja;
 - tőzeg, szintetikus adalék nélkül a palántaneveléshez, ha nincs más alternatíva;
(A rablógazdálkodás elkerülése végett az algaféleség és a tőzeg használata legyen visszafogott)
 - Vinasz* és Ricinuspogácsa

3. Ásványi trágya- és talajjavító anyagok
 - kőzetlisztek (ismert kell, hogy legyen az összetétel)
 - agyagföldek lisztje (pl. bentonit),
 - kalcium-klorid (CaCl₂; alma keserű foltossága ellen)
 - Trágyázásra alkalmas mész, főleg a lassan bomlók (dolomit, kalcium-karbonát, tengeri kagylómész), kalcifikálódott mész, kalcifikálódott tengeri alga – csak elhalt tengeri lerakódásokból vagy szárazföldi fosszilis formákból).
 - A gyorsan ható mészvegyületek használata, mint pl. az égetett mészé, csak fertőtlenítésre engedélyezett.

3.1. Csak a megfelelő talajvizsgálat, szövet- / levélvizsgálat vagy más hiányjelenség eredményeként kimutatott szükségesség esetén használhatók a következő anyagok:

- természetes nehézfémekben szegény foszfátok (nyersfoszfát)
- Thomas-salak liszt
- kálisó, magnéziumsós kálium-szulfát (kálimagnezia „patentkáli”) és kálium-szulfát (maximum 3 % klórtartalommal), csak természetes forrásból származó ásványokat (a sókat csak fizikai elválasztással lehet elválasztani).
- kén
- nyomelemek.

4. Egyebek

- vízben oldható algakivonatok
- növényi kivonatok és készítmények
- mikrobiológiai vagy más növényi komposzt-aktivátorok
- talajoltó-anyagok (pl. alga-kivonat, fermentált gabona, nitrogén-megkötő baktériumok, Mycorrhiza, Rhizobia baktériumok)
- vetőmag kezelésére pl. kőzetliszt, természetes polimerek
- trágya-adalékanyagok (pl. kalcium-karbonát, zeolit)

5. Átalakuló anyagok (szubsztrátok) , talajfélék, edények és más technikai segédanyagok

- lebomló edények
- lebomló kötőanyagok
- szubsztrát anyagok préselt edényekhez (a fenti standardnak megfelelően)
- táptalajok (a fenti standardnak megfelelően)
- szubsztrát adalékanyagok (vermiculit, lávakő, perlit)

*) amennyiben megfelel az I. Függelékben szereplő EGK (EWG) Nr. 834/2007 és 889/2008 rendeletnek, vagy csont és húsliszt esetében amennyiben az EU-1069/2009 Kategorie 3 rendeletének feltételeit kielégíti.

5. Függelék: Engedélyezett eljárások és hatóanyagok a növényvédelemben és növényápolásban

Az itt, különösen 3. és 4. pontban felsorolt szerek csak akkor használhatók, ha bizonyítottan nem kielégítő a biodinamikus eljárások hatása (pl. ritmikus permetezés kvarc-preparátummal rovarkár esetén, vagy hamvasztás), és a kártevőket nem lehet kontroll alatt tartani a szerek nélkül. Bizonyos szerek használatakor (mint a kénpor vagy a piretrum), figyelni kell a hasznos élőlények populációjának lehetséges károsodására is. Egyeztetni kell az országos szervezet megbízottjával. Új szerek és eljárások csak a Demeter International Irányelv szakcsoportjával történt megegyezés után próbálhatók ki. Kereskedelmi készítmények vásárlásánál arra kell figyelni, hogy azok ne tartalmazzanak az Irányelvekben tiltott anyagokat, vagy géntechnológiával módosított szervezetek által előállított összetevőket.

1. Biológiai és biotechnikai eljárások

- a kultúrnövény kártevők és betegségkeltők természetes ellenségeinek serkentése vagy behozása (rablóatkák, fűrkészdarazsak és hasonlók)
- sterilizált hímvárú rovarok
- rovarcsapdák (színes tábla, enyves csapda, csalogató anyaggal ellátott csapda)
- feromonok (sexuál-illatanyagok, csalogató szerek a csapdádba vagy a táplálékba)
- mechanikus rovar- és kártevő-űző szerek (mechanikus csapda, csigarács és hasonlók)
- repellensek (nem szintetikus kémiai úton előállított riasztó és rovar stb. űző szerek, pl. tujaolaj). Alkalmazásuk kizárólag emberi vagy állati fogyasztásra nem alkalmas növényi részekon.
- festékek (pl. mész rovarok ellen)

2. A jóváhagyott, növényeket tápláló- és védő szerek és módszerek

- a növények ellenálló képességét segítő, és bizonyos kártevőket riasztó, gombásodást akadályozó preparátumok: növényi készítmények (erjesztett csalánlé, zsurlótea, fehérüröm tea stb.), propolisz, tej, tejtermék és homeopátiás szerek)
- vízüveg (nátriumszilikát, káliumszilikát)
- kvarchomok, alumínium-szilikát
- Kitozán (Chitosan)
- adalékanyagok: tapadássegítő anyagok, nedvesítőszerek, emulgeátorok, olaj
- További szerek a Demeter International Irányelvbizottsága által lesznek engedélyezve és nyilvánosságra hozva

3. Gombabetegségek elleni szerek

- nedvesítő kén, és ventilált kénpor
- vízüveg (nátriumszilikát Na_2SiO_2 , káliumszilikát K_2SiO_2) *
- káliumbikarbonát

4. Állati kártevők elleni szerek

- mikroorganizmusok: vírus- gomba- és baktérium-készítmények (pl. Bact. thüringiensis, granulósa-vírus), Spinosad – a megfelelő szervezet jóváhagyása mellett
- piretrum-kivonat vagy por (piretrin és nem szintetikus piretroid!), de a gombatermesztésben ezek nincsenek megengedve; engedélyezve a tárolás védelmére csak szintetikus-kémiai alkotók nélküli

szer van, ugyan ez áll a természetésre, amint kapni lehet megfelelő jó hatású természetes alkotókból álló szert

- kvasszia fa főzete
- olajemulzió (szintetikus-kémiai rovarölő szer nélkül) növényi alapú (minden növénynél)
- olajemulzió (szintetikus-kémiai rovarölő szer nélkül) ásványolaj alapú, évelő kultúrák esetében; csak virágzás előtt és csak abban az esetben, ha hatékony növényi olajok nem állnak rendelkezésre
- kálicszappan (kenőszappan), zsírsavak
- Zselatin* hidrolizált fehérje
- azadirachtin az Azadirachta indica növényből (Neem - rovarirtók)*
- zselatin
- Vas III foszfát (Ferramol) mint molluscicid)
- Véralvadás-gátló roenticidek istállóba vagy más épület-egységbe való használathoz (csak csalétek-dobozban, hogy a ragadozókat ne veszélyeztesse)
- kőzetlisztek*, kávé*
- istállóban vagy állatokon használható hordozóanyagok: diatómaföld, ragadós légycsapda, éterikus olajok

5. Kizárólag évelő és különleges kultúrákban és a dísznövénytermesztésben engedélyezett kisegítő anyagok

- diatoma föld*
- kalcium-hidroxid
- nagy baj esetén megengedett a réz használata 3kg/ha/év tömegben 5 éven át, max. 500g egy permetezésre
- kén-készítmények, mint hepar sulphuris* - kénmáj, mészkénlé *
- (gombaölő, rovarölő, atkaölő)
- etilén az ananász virágzásának beindításához

*): amennyiben megfelel a II Függelék B (EGK-EWG) Nr. 834/2007 és 889/2008 rendeleteknek.

6. Függelék: Példák az átállási idő lefolyására

Az alábbi diagramból leolvasható a területek illetve kultúrák normális átállási ideje. Ha a terület azelőtt intenzív hagyományos művelés alatt állt, az átállási idő hosszabb lehet. Különösen kedvező előfeltételek mellett rövidíteni is lehet. (lásd: 7. 3. 1. fejezet)

			Teljes elismerés ⇔
	12 hónap	12 hónap	
12 hónap	betakarítás = „Átállásból Demeterre”	betakarítás = „Demeter” (24 hónap az átállás kezdete után vetve, vagy betakarítás = „Átállásból Demeterre” az évelő kultúráknál)	betakarítás = „Demeter” az évelők is
Irányelv szerint kezd gazdálkodni			
0 év	1 év	2 év	3 év

- 0 = az óra mutatója már halad. Az utolsó Irányelvekkel ellentétes kezelés időpontja. Ettől kezdve a gazdálkodás a Demeter Irányelvek szerint történik. Az első évben, a 0 időponttól számolva a termékek nem kapnak elismerést.
- 1 = 12 hónap múlva. Ez után az időpont után betakarított termés elismerhető „Átállásból Demeterre” jelzéssel.
- 2 = 24 hónappal múlva. Az átállás után 24 hónappal vetett termékek az elismerés után Demeter védjeggyel adhatók el. Az évelő kultúrák ez után az időpont után betakarított termése elismerhető az „Átállásból Demeterre” jelzéssel.
- 3 = 36 hónap vagy annál több telt el az átállás kezdete óta. Az évelő kultúrák, amelyek ezen időpontot követően kerültek betakarításra, megkaphatják a „Demeter” elismerést.

Példa 1. Gabona: alapszabály: a harmadik aratás ad elismert Demeter árut.

Példa 2. Tej: ha a tej vagy a tejtermék (pl. saját feldolgozásból) „Átállásból Demeterre” jelöléssel kerül forgalomba, akkor a takarmány legkevesebb 80%-ának „Átállásban Demeterre” tanúsítvánnyal kell rendelkeznie. Legfeljebb 20%-a kerülhet a takarmánynak olyan táblákról, melyek az átállás első évében vannak.

7. Függelék: Kivételes engedélyek (ANG- a német rövidítés)

Az itt következő engedélyezett kivételeket a Demeter nemzetközi irányelvekben figyelembe vették, vagy az illetékes országos szervezet azt engedélyezheti. Minden engedélyezett kivételt listára kell venni és évente bemutatni az akkreditáló tanácsnak.

Az ANG száma	Leírása	Oldal
1	Kezeletlen hagyományos vetőmag, vagy hagyományos szaporítóanyag vásárlása	7, 8
1/A	GMO takarmánnyal táplált állatok trágyájának használata	9
1/B	Üvegház-talajok hőkezelése	12
2	Növény-borítás nélküli talaj	13
3	Új kultúrák és termesztési eljárások (pl. új trágyázó szer, növényvédő- és ápoló szer)	15
4	Nagy értékű védett területek fenntartása	15
4/A	Preparátumkijuttatás hiánya meredek vagy nem megközelíthető helyeken	17
5	Saját állattartás hiánya (kérődzők vagy hátasállatok)	18
5A	Üzemkooperáció bio-gazdasággal	18
6	Kötött tartás	19
7	Istállók több mint 5 évig tartó átépítése (szerkezet, átépítés, rácsos padozat)	19
8	Legeltetés	19
9	Kifutó hiánya szarvasmarháknál	20
10	Kifutó hiánya sertéseknél	21
11	Szarvtalanítás	20
12	2013 júniusa előtt épített baromfi-ólak	22
13	Organikus takarmány behozatalának korlátozása	24
14	Takarmány vásárlása	25
15	Idegen állatok a Demeter legelőn	26
16	Községi legelő	26
17	Konvencionális takarmány baromfinak	27
18	Állatok vásárlása	28, 29
19	Hagyományos malacok vásárlása	30
20	Baromfivásárlás hízlalásra	31
21	Területek fokozatos (átállási) elismerése	33
22	Azonos fajta az ellenőrzött és a konvencionális területeken (párhuzamos termesztés) csak évelő kultúrákban	34
23	Hosszabb átállási idő (több mint 5 év)	34
24	Hagyományos takarmány vásárlása szükség esetén	37

A váratlan helyzetekre vonatkozó mentesítési kérelemnek meg kell felelnie a „Kivételes országos mentesítési procedúra” követelményeinek, amely az Irányelvek között megtalálható.

8. Függelék: Baromfiak legkorábbi vágási kora

<i>Baromfifaj</i>	<i>legkorábbi idő napokban</i>
tyúk	81
pekingi kacsa	49
pézsmakacsa, tojó	70
pézsmakacsa gácsér	84
mulárdkacsa	92
gyöngytyúk	94
pulyka és peccsenyeliba	140

9. Függelék: Engedélyezett tisztító és fertőtlenítő szerek istállóban és egyéb berendezésekben (pl. berendezés és szerszám)

káli- és nátronszappan

víz és vízgőz

mésztej

mész

oltott mész

nátrium-hypoklorid (pl. mint lúg)

nátronlúg

káliklór

hidrogén-peroxid

természetes növényi eszenciák

citromsav, per-ecetsav, hangyasav, tejsav, oxálsav és ecetsav

alkohol

salétromsav (fejőberendezéseknél)

foszforsav (fejőberendezéseknél) fejőedények és tőgytisztító szerek és fertőtlenítő anyagok

nátrium-karbonát

10. Függelék: Biodinamikus preparátumok

Minőségbiztosítás a biodinamikus preparátumok előállításához. Ez a függelék irányelveket tartalmaz a biodinamikus preparátumok előállítására és felhasználására. Egy javaslatot tartalmaz. A biodinamikus eljárásokat, amelyek a Demeter elismeréshez szükségesek, a 4. fejezet tartalmazza.

1. Általános tudnivalók

A biodinamikus preparátumok (ezután: preparátumok) olyan természetes szerek, melyeket kis adagokban alkalmazunk a talajnál az élettelenség, növényeknél a növekedés és a minőség támogatására, állatoknál pedig az egészség érdekében. „Bioregulátor”-ként működnek, azaz a biológiai rendszerek organizmusának önszerveződését serkentik. (Raupp és König 1996)

A preparátumok lényegi, nem helyettesíthető alap alkotórészét képezik a biodinamikus földművelésnek. Ezért a Demeter Irányirányelvek alkalmazásukat kötelezően előírja.

A preparátumokat a mezőgazdasági üzemben állítjuk elő növényi részekből, tehéntrágyából vagy kvarclisztből. A nevezett anyagok egy részét érlelésre állati szervekbe burkolva legalább fél évre elássuk a földbe. Az előállítás végén az állati szervekből való burkokat eltávolítjuk a preparátumról, és a rendelet szerint átadjuk az állati maradványok megsemmisítésére rendelt intézménynek.

A használatkor szükséges mennyiség permetező preparátumoknál: humusz-preparátum 50-300g/ha, kvarc-preparátumból 2,5-5g/ha. A komposztáló (trágyaoltó) preparátumok mindegyikéből 1-2cm³ / 10m³ komposztálendő anyag.

További részletek a preparátumok készítéséről Ch. von Wistinghausen bevezető füzeteiben vannak.

2. A biodinamikus preparátumok előállítási módszerének alapelvei

Legjobb, ha magunk készítjük el a gazdaságban a preparátumokat, segítségül véve a természeti folyamatokat (pl. a téli talajnyugvást, a nyári talaj elevenségét). A szükséges összetevők is származzanak a gazdaságból, amennyire lehetséges.

A preparátumok hatásmódjának alapelveihez tartozik, hogy biztosítani kell összefüggésüket az eleven biológiai folyamatokkal. A szervek kiválasztásában azoknak az állati organizmusban betöltött általános funkcióit vesszük figyelembe. A burkolásra használt szervek az előállítási folyamat alatt is megtartják azt a képességüket, hogy a környezet felépítő és alakító életerőit a szervbe töltött anyagra (szubsztanciára) koncentrálják.

Ehhez élelmiszer minőségű burkoló szervekre van szükség. Technikai fertőtlenítésük ezért nem jöhet szóba.

Ezek által a speciális készítési módszerek által épül fel a preparátumok finomanyagi erő-potenciálja. Hatásmódjuk alapján a homeopátiás gyógyszerekkel lehet a preparátumokat összehasonlítani.

3. A preparátumokhoz szükséges szubsztanciák és burkok

Preparátum	Anyag	Állati szerv	Évi szükséges tömeg
Permetező preparátumok:			
Humusz prep.	marhatrágya	tehénaszarv	1 szarv / ha (1*)
Kvarc prep.	kvarcliszt	tehénaszarv	1 szarv / 25 ha
Komposztáló (trágyaoltó) preparátumok:			
Kamilla	virágzat	bél (2*)	30 cm / 100 ha
Tölgykéreg	kéreg	koponya (3*)	1 koponya / 300 ha
Pitypang	virágzat	hashártya (4*)	30 x 30cm/100 ha
A következőket nem érinti a VO 1774/2002 rendelet:			
Cickafark	virágzat	hólyag (5*)	1 hólyag/250 ha
Csalán	földfeletti növény	nincsen	
Macskagyökér	virág kivonat	nincsen	

Megjegyzés: (1*) ötször felhasználva (2*) marhabél BSE mentes országból (3*) háziállat koponyacsont zárt része, sertés, ló vagy marhából (1 évnél fiatalabb) (4*) Peritoneum a szarvasmarhából) (5*) Szarvasbika húgyhólyag (de nem Észak-Amerikából).

4. A burkoló szervek eredete és kezelése

Amennyire lehetséges, származzanak a szervek bio-állatokból, saját gazdaságunkból. A szarvak esetében ettől eltérve azokat a szarufeldolgozás területéről is be lehet szerezni.

Amíg más rendelet nem jön, a marhabél csak BSE mentes országokból szerezhető be.

A szervekre (kivéve a szarvasbika hólyagot és a szarvakat) vonatkozik a VO (EU) 1774/2002 rendelet élelmiszerekre érvényes 3. kategóriája.

A szerveket frissen vagy szárítva használjuk.

A koponyáról el lehet távolítani a húst, mielőtt megtöltenék a tölgyfakéreggel, mikrobiológiai módszerrel (maceráció) egy zárt komposztáló tartályban, fűrészpor-komposzt keverékbe süllyesztve. Az állati maradványokat fertőtlenítő intézménybe lehet aztán leadni.

A vadállatok ellen a megtöltött szerveket megfelelően védeni kell, (pl. máztalan cserépedénybe téve, vagy ráccsal elkerítve stb.)

A kész preparátumokat a burkoltól elválasztjuk, a burkoló szervek maradványait ugyancsak az illetékes intézménynek adjuk át.

5. Kötelező dokumentáció

Az elkészítés folyamatáról feljegyzéseket kell készíteni, melyben a következő adatok szerepeljenek:

- a burkoló szervek származása (vágóhíd /mészáros, állatfaj és annak származása, mennyiség
- a preparátum-készítés helye (térképvázlattal)
- a földbeásás és kivétel dátuma
- a burkoló szervek maradványai (igazolás a megsemmisítésről)

6. Ellenőrzés

A Demeter-ellenőrzés részeként a nyilvántartások pontos vezetését is ellenőrzik.

7. Kockázatelemzés

A biodinamikus preparátumok alkalmazása semmi többlet-rizikóval nem jár, mert

- a használt burkolószerkeket egyrészt élelmiszer-minőségűek (koponya, bél, hashártya) vagy trágyaként engedélyezve vannak;
- a szerveket a preparátum készítése után a tulajdonképpeni preparátumról eltávolítjuk, és azt hatástalanítjuk;
- kiindulhatunk abból, hogy a legalább fél évig tartó érlelési folyamat alatt a patogén csírák természetes módon elbomlanak, és beáll a biológiai stabilizáció;
- a felhasznált preparátumok tömege nagyon alacsony (néhány gramm/ha)
- a trágyaoltó preparátumok csak a gazdasági trágyákkal együtt kerülnek a talajba, nem érintkeznek közvetlenül a növényekkel.

Tekintve az ábrázoltakat: a felhasznált adag kis mennyiségét, a természetes talaj-mikrobiológiai lebontó-folyamatokat, melyek a folyamatban részt vesznek, ki lehet mondani, hogy a preparátumok készítése és használata gyakorlatilag kockázatmentes.

Ajánlott irodalom:

Raupp, J., et U. J. König (1996): *Biodynamic preparations cause opposite yield effects depending upon yield levels. Biol. Agric. And Hort. 13, 175-188*

Wistinghausen, C v., W. Scheibe, H. Heilmann, Wistinghausen, E. v., König, U. J. 1997: *Anleitung zur Anwendung der biologisch-dynamischen Präparate. Arbeitsheft Nr. 2. Stuttgart, 2. kiadás*

Wistinghausen, C v., W. Scheibe, Wistinghausen, E. v., König, U. J. 1998: *Anleitung zur Herstellung der biologisch-dynamischen Präparate. Arbeitsheft Nr. 1. Stuttgart, 3. kiadás.*

Klett, Manfred (1984) *Principles of biodynamic spray and compost preparations. Floris Books, Edinburgh UK*

(Magyar nyelven Rudolf Steiner 1924-ben tartott bevezető előadásai jelentek meg *A mezőgazdálkodás gyarapodásának szellemtudományos alapjai* címmel /Genius kiadás, 1986, Budapest /, melyben a preparátumok készítése az előadó szavai szerint van leírva.

Mezei Ottóné: *Biodinamikus kertgazdálkodás, (Biogazda Kiskönyvtár) Mezőgazda Kiadó Budapest, 2000.*

*) amennyiben megfelel az I. Függelék 2.3 pontja vagy az EGK (EWG) Nr. 834/2007 és 889/2008 rendeletnek

Utószó

A Demeter Irányelveket a Demeter International tagjai dolgozták ki. Módjában volt minden tanácsadónak, regionális munkacsoportnak és gyakorló biodinamikus gazdának az együttműködésre ebben a folyamatban, mikor az adott találkozókra részt vett.

Az Irányelvek a Demeter International taggyűlésének a Nemzetközi Biodinamikus Szövetség által ratifikált és az érintett országos szervezetek döntésének alapján válnak előfeltételévé a Demeter elismerésnek.

Az Irányelvek jelen megfogalmazása a gyakorlat, a tanácsadás és a tudomány együttműködéséből született. Így tükrözi egy adott időszak ismereti szintjét, mellyel megközelít egy bizonyos célt, és a jogi szabályozás jelen állását is. Az Irányelvek aktualizálása ezért állandóan folytatandó munka.

Kiegészítő és változtató javaslatokat a Demeter International Irányelvek szakcsoportjának koordinátorához lehet küldeni:

Demeter-International e.V.

Fachgruppe Richtlinien / Irányelvek szakcsoport

Ian Henderson

ian.henderson@demeter.net

Az itt közölt Irányelvek addig érvényesek a Demeter elismeréssel vagy az Átállás Demeterre elismeréssel bíró, vagy azt megszerezni akaró termelő mezőgazdasági, kertészeti vagy gyümölcstermelő üzemek számára, míg törlésre nem kerül, és egy továbbfejlesztett változat életbe nem lép.

2017. július 1.